

ב"ה

לוח יומי הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לימי הפורים ה'תשע"ח

יו"ל על ידי
בד"צ דק"ק קראון הייטס
כאן צוה ה' את הברכה

עשו כל אשר שביכולתכם לפעול ביאת משיח בפועל ממש!

מעכשיו ניתן לקבל

המעשה הוא העיקר

הלוח החסידי – עם ה"הוראות למעשה" מתשמ"ח ואילך.

בוואטסאפ

תוסיף מספר 1.347.699.2770 + לרשימת אנשי הקשר שלך ושלח לשם בקשה ל'מנוי'.

(אפשר לבקש לקבלו גם בתרגום לאנגלית)

להרשם באימייל שלח בקשה לכתובת

info@iChossid.com

אין לראות בזה שום המלצה להחזיק ולהשתמש במכשיר עם חיבור להאינטרנט.

Chein Insurance Agency, Inc.

pinchus@chein-insurance.com

1609 East 29th Street

Brooklyn, NY 11229

Tel: 718-799-5602

Fax: 646-895-7646

**CHEIN
INSURANCE
AGENCY, INC.**

לזכות הרה"ת שניאור זלמן

וזוגתו מרת שמחה רבקה שיחיו

וילדיהם:

אסתר ברכה, איטא העניא,

אברהם משה, חי' בתי', חנה וריבה דינה שיחיו

להקדשות של הקבצים הבאים,

וכן להשתתפות בהוצאות הבד"צ

ולתמיכה ברבני השכונה

ניתן ליצור קשר בטלפון: 347-465-7703

או באתר www.crownheightsconnect.com

(האתר הוקם על ידי ידידי הבד"צ)

לוח יומי

הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לימי הפורים ה'תשע"ח

נערך על־פי שיעורים שנמסרו
מהמרא־דאתרא וחבר הבד"צ
הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

**נספח: בירור הלכה בענין השוכח לומר ועל הנסים
ונזכר לפני שם השם בחתימת הברכה**

בשיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב נאמר: "יש לעורר ע"ד לימוד ההלכות הצריכות לימים אלו, שבהם ישנם כמה וכמה שינויים בתפילה וכמה מנהגים וכו' – שילמדו הלכות אלו בשו"ע, או כפי שמצינו לאחרונה, שמדפיסים בלוחות השנה כמה וכמה הלכות השייכות לאותו הזמן, הלכות הצריכות, שתועלת מיוחדת בזה בפרט לאלו שאין להם ספרים מאיזו סיבה שתהי', או שיש להם ואינם יודעים היכן לחפש וכיו"ב, שע"י העיון בלוחות אלו – ע"ד לוח כולל חב"ד (ובב' האופנים או כפי שהוא תלוי על הקיר, או בתור ספר קטן) שמלוקטים בו המנהגים וההלכות הצריכות – מוצאים בנקל את ההלכות האמורות. ולכן דבר נכון ביותר הוא שכאו"א יעיין בלוחות הנ"ל, באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו, מפני שלפעמים כשמתעוררת שאלה בזה נמצאים במעמד ומצב שאסור להפסיק ולשאול, או שאין את מי לשאול, ויתירה מזו – לפעמים אינו יודע כלל שצריך לשאול".

ע"פ בקשת רבים, מצו"ב מטעם הבד"צ, קיצור עיקרי הלכות ומנהגי פורים השכיחים ונוגעים למעשה, במתכונת של לוח יום-יומי. כל הלכה הוזכרה בהזדמנות הראשונה המתאימה, אם כי כמה פעמים רלוונטית גם לימים הבאים, כפשוטו.

מחמת קוצר היריעה והזמן לא באו כי אם עיקרי הלכות והמנהגים ללא מ"מ וציונים. מקורות להמובא בפנים ניתן למצוא בשולחן ערוך ונו"כ. ספר המנהגים-חב"ד. לוח כולל חב"ד. שיחות מאמרים ואגרות קודש. **ועוד ועוד.**

* * *

כרגיל בכגון דא, נדפסו כמה תזכורות מענייני "הלכתא למשיחא", מתוך ציפיה ותשוקה לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש, שאז אפשר יהיה לקיימן כפשוטן להלכה למעשה מיוסד על הוראות כ"ק אד"ש בריבוי שיחות, ומהן:

"מדובר כמ"פ לאחרונה, אז לויט אלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא", ותיכף ומיד רגע לאח"ז – כבר בא. דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואס פאדערט זיך. . אז א אידן'ס אויפפירונג אין אלע ענינים אין זיין טאג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאר דער גאולה – איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש. [וואס דאס איז אויך די **הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה**]¹."

"מוסיפים גם בהתשוקה והגעגועים להגאולה. . שענין זה נעשה גם ע"י ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק, אשר, הלימוד בענינים אלו ממחר ומזרז עוד יותר קיומם בפועל ממש, כך, שמהלימוד יוצאים תיכף ומיד לפגוש את משיח צדקנו, ואומרים לו שזה-עתה סיימו ללמוד כמה הלכות הקשורות עם ביאתו! נוסף לכך שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", נכללים ב"הלכות הצריכות להן" [לנשים] בכל יום כו"כ דינים דהלכות קרבנות וכיו"ב²."

"דער אויבערשטער בעט זיך ביי אידן אז זיי זאלן זיך עוסק זיין ב"סדר קרבנות". . ובכלל זיך עוסק זיין בתורת עולה כו' (וואס דורכדעם איז כאילו הקריב כו') – און דאס וועט ברענגען דעם הקריב עולה וכו' **כפשוטו** – המלך המשיח כו' בונה המקדש כו' וחוזרין כו' מקריבין קרבנות כו' ככל מצותה האמורה בתורה במהרה בימינו ממש, וכנ"ל – ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו כו' כמצות רצונך³."

* * *

(1) שיחת שמח"ת תשנ"ב – סה"ש תשנ"ב ע' 39. – חלק מההדגשות אינן במקור.
 (2) משיחה לנשי ובנות חב"ד, ספר השיחות ה'תש"נ כרך ב ע' 485.
 (3) לקוטי שיחות חלק יח ע' 341.

מצה שמורה בהשגחת הבד"צ דקראון הייטס

הרה"ג אהרן יעקב שליט"א שוויי
והרה"ג יוסף ישעי' שליט"א ברוין

שמורה משעת קצירה. קצירה, טחינה לישה עריכה ואפיה

בתכלית ההידור והזהירות ע"י שומרי תומ"צ

להזמנות

נא להתקשר לטלפון: 718-953-0015

או באימייל: beisdinmatzah@gmail.com

בבקשה להזמין מוקדם. בשנה שעברה לא הי' מספיק

מטעם הבד"צ יו"ל מזמן לזמן פרסומים שונים

המעוניינים להצטרף לרשימת המנויים באימייל

לגליונות היוצאים לאור מטעם הבד"צ

מתבקשים לשלוח אימייל לכתובת:

crownheightsconnect@gmail.com

הערה כללית: הזמנים שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי העניין] את הזמן במידת־מה – ולא לחכות לרגע האחרון.

שבת קודש, ט' אדר, פרשת תצוה, שבת זכור

בשיחת ט' אדר תש"נ⁴: ט' אדר הוא היום שבו הועבר המרכז של חסידות חב"ד מחצי כדור העליון לחצי כדור התחתון – בבוא כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לארצות הברית באופן של קביעות (כמדובר כמ"פ). ועיי"ש בהע' 16 השייכות להנזכר במגילת תענית והובא בשו"ע או"ח סתק"פ שגזרו בו תענית שנחלקו ב"ש וב"ה.

שבת לפני פורים מוציאים שני ספרי תורה, הראשון לפרשת השבוע והשני לפרשת זכור (בסוף פרשת כי תצא) שהיא חובה מן התורה שישמענה כל אדם מישראל, בכדי לזכור את שעשה עמלק לישראל בצאתם ממצרים. ותיקנו לקרותה בעשרה ומתוך ספר תורה בשבת שלפני פורים, כדי להקדים זכירת עמלק ("זכירה") למפלת המן ("עשייה").

אם השומע אינו מבין הקריאה לא יצא, ולפחות צריך שיבין הענין. על השומעים לכוון לצאת מצות זכירת עמלק. ועל הקורא לכוון להוציאם ידי חובתם. אפילו חיסר מלשמוע כמה תיבות כל ששמע עיקר הענין יצא בדיעבד.

לכמה פוסקים גם נשים חייבות במצוה זו⁵. באם קשה עלי' לילך לבית הכנסת, תקרא מתוך חומש.

מי שאינו יכול להגיע לבית־הכנסת, עליו לקרוא פרשת זכור מתוך חומש. לכמה פוסקים ניתן בדיעבד לצאת ידי חובה בקריאת⁶

(4) סה"ש תש"נ ח"א ע' 326.

(5) כ"ה בכמה שיחות קודש. [וראה שו"ת בנין ציון החדשות ס"ח (בשם הג"ר נתן אדלר). דרשות חת"ס דרוש לבר מצוה ח"ג צח, א. שו"ת מהרי"ל דיסקין סי' קב. מנח"א ח"ב ס"א. דרכי חו"ש אות תתלה. וראה בארוכה שד"ח כללים מערכת ז כלל ג]. ובפועל, כן נתפשט המנהג בכ"מ, אף שבעבר לא נהגו כך (ראה גם שו"ת תורת חסד ח"א סל"ז. זכר שמחה סע"ה. ועיי"ש בהערות בהמ"ח. סנאן ליאיר ע' קפה (במנהגים)).

ומדברי כל הראשונים וגדולי הפוסקים שהשמיטו כל הענין לגמרי מוכח דס"ל שפטורות, וכדעת החינוך מ' תרג.

התורה (שלפני קריאת המגילה) ביום פורים.

נהוג שאפשר לחזור קריאת התורה אפילו עבור ששה שלא שמעו, כשיש עשרה משתתפים⁶.

אומרים "אב הרחמים".

מנחה: קריאת התורה (פ' תשא). אומרים "צדקתך".

הלכתא למשיחא: לרוב הפוסקים (וכ"ה להלכה) - מצות זכירת עמלק נוהגת מן התורה גם בזמן הזה כשאין אפשרות למחיית עמלק. אבל י"א שאינה נוהגת מדאורייתא רק בימות המשיח כשתהי' אפשרות לקיים מצות מחיית עמלק⁷.

לגבי מצות זכירת עמלק בימות המשיח **לאחרי** שכבר נתקיימה מחיית עמלק - כתב המנחת חינוך⁸: "אפשר אף בביתא משיחנו שיכרת עמלק מכל וכל ולא יהי' זכר להם, מ"מ הזכירה יהי' תמיד מ"ע, לזכור ולא לשכוח"⁹.

מוצאי שבת: קידוש לבנה¹⁰.

(6) והארכנו מזה במק"א (ראה בהסכמה לס' בירורי מנהגים).

(7) ראה נר מצוה למהר"י סיד (שאלוניקי תק"ע) ח"א סי"א אות לד (קסח, ב"ג) בדעת הסמ"ג והרמב"ם. וראה גם שו"ת ידי חיים (להבן איש חי) או"ח סתרפ"ה. אבל ראה ברית משה על הסמ"ג (מל"ת רכו). דברי חזקיהו ח"א קונטרס ג' ע' ח ואילך. שו"ת בצל החכמה ח"ו סמ"ח סק"י ויא. וראה בארוכה לקו"ש חכ"א (דלקמן בהערה 6).

(8) מצוה תרג - הובא בלקו"ש ח"ד ע' 91 הערה 24.

(9) ובלקו"ש שם: "וצ"ע שכותב זה בדרך אפשר והרי.. לכאורה ודאי הוא". ועד"ז נתבאר בארוכה בשיחת שו"פ תצוה תש"מ. ש"פ צו תשד"מ. וראה באו"א במלאכת שלמה מגילה פ"ג מ"ד - הובא בלקו"ש חכ"א ע' 191 הערה 26. אבל עיי"ש בפנים השיחה.

ולהעיר מתיב"ע תצא כה, יט לגבי מל"ת ד"לא תשכח": "ואפילו ליומי מלכא משיחא לא תתנשי". אבל להעיר מרבינו בחיי תצא שם. וכ"מ בפ"ה הרמב"ן עה"ת שם. [ומש"כ בתיב"ע בשלח זי, טז לגבי מצות מחיית עמלק "מדרא דמשיחא ומדרא דעלמא דאתי" (ועד"ז במכילתא שם) - נתבאר בשיחת ליל שמח"ת תשמ"ו. וראה גם שיחת ש"פ תצוה תשמ"ז].

וילה"ע מחדא"ג מהרש"א (ברכות יג, רע"א) דבמקום דכתיב בי' זכר, גם לעתיד לא יבטל הזכר לגמרי.

(10) ולהעיר, בנוגע ההמתנה למוצאי שבת, הנה ברמ"א או"ח סתכ"ו - והובא בשיחת ש"פ נח תשנ"ב (סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 68) - שאין להמתין למוצ"ש באם הוא אחר יו"ד לחודש. ולכא' הכוונה, מילתא בטעמא, יו"ד למוולד ולא לחודש. וכ"ה להדיא ביוסף אומץ יוזפא סתע"ב. ולהעיר שבמג"א שם ב' אופנים בדבר: שאין להמתין רק אם מוצ"ש אור ל"א (ואולי - רק כשהוא אור ל"ב, עיי"ש), או אפי' כשמוצ"ש אור ל"ד. אבל למסקנא הכוונה דוקא באופן שמוצ"ש אור ל"א. וכן מוכח מל' הלבוש שם ס"ד. וכ"ג גם מד' הט"ז סק"ג. וכ"פ במשנ"ב שם סק"ו. אבל ראה חיי"א כלל קיח ס"ד. ובסה"ש שם בהע' 120 מ' קצת שמפרש שרק באופן שמוצ"ש אור ל"ב בחודש (כבביעות שנה הנ"ל) אין להמתין (וכתחילת דברי המג"א). ויל"ד. אולם, בסו"ד המג"א משמע, שבלא"ה לדידן לפס"ד הרמ"א (שם ס"ג, שכן נוהגין לכתחילה עכ"פ) אי"ז תלוי בימי החודש כלל, וצריך לחשב שבמוצ"ש ישארו עוד ה' לילות עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מהמולד. וכ"ה גם במשנ"ב שם. ואולי כיון שלדידן נוהגים להקל בדיעבד עכ"פ כדעת המחבר, א"צ להחמיר כולי האי בנוגע ההמתנה למוצ"ש.

מבצע פורים:

במכתב כללי מיום י"א אדר ה'תשל"ז¹¹: "מבצע פורים, להשתדל שכל אחד ואחת יקיים כל מצוות ימי הפורים ועניניהם כהלכתם, השתדלות על ידי דבור – הדבור עמהם בדברים היוצאים מן הלב בכ"ז, וע"י מעשה – במקום ובענין שיש צורך: להמציא בעל קריאה (דהמגילה, וביום – גם דפ' ויבוא עמלק), מנות – מוכנות לקיום מצות משלוח מנות, מטבעות – לקיום מצות מתנות לאביונים. ומה טוב – לצרף גם קיצור הלכות פורים הצריכות, ועכ"פ – קיצור פרשת ימי הפורים האלה ותקפו של נס".

ובמכתב כללי מיום י"א אדר"ש ה'תשמ"א¹²: "אין קאנקרעטע ווערטער: פארשטארקן און פארברייטערן די צוגרייטונגען צו פורים, אין אן אופן אז יעדער איד מנער ועד זקן טף ונשים, זאל מקיים זיין פורים אין דער פולסטער מאס, אריינציעהנדיג אין דעם אלעם – קיום מצוות פורים. . אויך קינדער, א סאך קינדער, אלע קינדער, אינגעלאך און מיידעלאך. און זעלבסט פארשטענדליך, ערמעגליכן און פארזארגן יעדער אידן וואס געפינט זיך אין ספעציעלע אומשטענדן (אין דער ארמיי, בתי זקנים, בתי יתומים, שפיטעלער, בתי האסורים) ער זאל קענען פראווען פורים ווי אויבן געשריבן".

הכנות לפורים

הנותנים משלוח מנות בתוך כלים החייבים בטבילה:

בדרך כלל, אין להטביל כלים שנקנים על מנת לתתם במתנה לאחר, לפני שהם עוברים לרשות המשתמש. לפיכך אין לסמוך על הטבילה הנעשית לפני נתינת המתנה. מי שרוצה בכל זאת להטביל את הכלי עבור מקבל המתנה, יכוון לזכות את הכלי – ע"י אחר – עבור המקבל, ורק אז יכול להטבילו.

אבל, באם שולח כלי מלא אוכל כמתנה, כדרך ששולחים במשלוח מנות, יש מקום לומר שהקונה צריך להטבילו לפני כן. אמנם, מכיון שהדבר בספק, לכן, בכדי לצאת מידי ספק, ראוי שנותן המתנה לא יניח את האוכל ישירות על הכלי, כי אם בתוך שקית נפרדת [נייר אפייה לא מהווה הפסק בין עוגה למגש], כך שהאוכל לא יגע בכלל. וכשתגיע המתנה לידי מקבל המתנה, יטביל המקבל את הכלי בברכה. ומכל מקום, הרוצה להניח את האוכל ישירות על הכלי, יש לו על מה לסמוך, כיון שמעיקר הדין, נראה שפטור מטבילה, ובפרט בכלי זכוכית (שחיובם מדרבנן).

ויתכן שבמקומות חמים ויבשים (ובפרט – בקיין) לית לן בה. וכ"ה בר"ד משיחה הנ"ל. והכי איכא למשמע משו"ת נוב"י או"ח סוסי' מא, עייש"ה. ובסה"ש הנ"ל, שבנוגע לפועל, "במקום שיש שאלה וספק יעשו כהוראת רב מורה-הוראה שעל אתר".

11 נדפס בלקו"ש חט"ז ע' 619.

12 לקו"ש חכ"א ע' 489 ואילך.

ואם רוצה בדוקא להטביל את הכלי עבור מקבל המתנה, יכול לזכות את הכלי עבור המקבל, כנ"ל.

האופה עיסה בשיעור חלה בכדי לחלק ולשלוח משלוח מנות לכמה אנשים אינו מפריש חלה (בברכה)¹³.

המקבלים עוגות וכיו"ב במשלוח מנות מאנשים רבים יזהרו בדין הפרשת חלה, שכן גם בעיסות שאין בהן כשיעור, אם הם ממין הראוי להצטרף, והם בכלי אחד, הסל מצרפן לחלה, אפילו אחר שנאפו. והמנהג להקל במונחים במקרה או במקפיא שאינו מצרפן לחלה¹⁴.

בספר השיחות תש"נ¹⁵: להשתדל בעוד מועד (ובפרט החל מר"ח אדר, שבועיים לפני פורים) בנתינת צרכי הפורים לכל אלה שזקוקים לכך (מתחיל מהנמצאים בסביבתו, וכן הנמצאים בריחוק מקום, ועד – בקצוי תבל), כדי שיוכלו לחוג ימי הפורים כדבעי, באופן של "אורה ושמחה וששון ויקר", כפשוטו, נוסף על דרשת חז"ל, ובאופן של "משתה ושמחה", עד לשמחה שלמעלה מהגבלה.

ליל שני, אור לי"א אדר

המפרש בים והיוצא בשיירא, מחוייב ליקח עמו מגילה לקרוא בזמנה, ביום י"ד. באם אינו מוצא מגילה ליקח עמו, קוראה בי"ג אדר, או בי"ב, או בי"א בלא ברכה. אבל צריך שיהא בקיבוץ עשרה, דשלא בזמנה בעי עשרה¹⁶. (ואם אי אפשר לו להמתין עד ימים הללו, קורא אפילו מתחילת החודש). ונסתפקו הראשונים אם צריך לקרוא גם בלילה. ולמעשה, יש לקרוא גם בלילה.

אם נזדמן לו מגילה אחר כך חוזר וקורא אותה בברכותיה בזמנה, ביום י"ד, הואיל וקרא אותה שלא בזמנה.

סעודת פורים, וכן משלוח מנות ומתנות לאביונים, לא יקיים אלא בזמנה.

ולכן, במקום אונס כגון שנקבע לו ניתוח ל"ע בפורים יעשה כנ"ל. ומכל מקום, במבצעים ובמושב זקנים וכדומה, כשאינם רוצים מאיזה סיבה שתהי' לקרוא בזמנה, אין לעשות מעשה ולהקל לקרוא שלא בזמנה.

ליל רביעי, אור לי"ג אדר

כל תענית שאוכלים בו בלילה הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר. והוא שלא ישן שינת קבע. אבל אם ישן שינת קבע

13 והארכנו מזה במ"מ וציונים להלכה יומית אות רלא ואות שיח.

14 והארכנו מזה במ"מ וציונים להלכה יומית אות תקג.

15 ח"א ע' 309.

16 ראה מג"א סתרפ"ח סקי"א. א"ר סקט"ז. משנ"ב סק"כ.

וי"א שכיון שקורא בלא ברכה יכול לקרותה בפחות מעשרה ג"כ. ולכתחילה יחזר אחרי עשרה – ראה פמ"ג שם בא"א סקי"א. הגהות יא"פ שם. ערוה"ש שם סי"ח.

אינו חוזר ואוכל ולא שותה, אלא אם כן התנה לאכול או לשתות. והרגיל לשתות בלילה אחר השינה מותר לשתות בלא תנאי. ומכל מקום, תוך חצי שעה לעלות השחר אסור להתחיל לאכול סעודת קבע, אבל טעימה בעלמא (אכילת פירות וירקות ושתיית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה) מותרת.

יום רביעי, י"ג אדר, תענית אסתר

נהגו כל ישראל להתענות בתענית אסתר. מטעמי התענית: לזכר היום בו התענו היהודים כשנקהלו לעמוד על נפשם בי"ג באדר (בשנת ג'תו). וי"א לזכר שלושת הימים בחודש ניסן שבהם התענו אסתר והיהודים אשר בשושן¹⁷.

זמן התענית: מעלות השחר¹⁸ בשעה¹⁹ 5:10 ועד צאת הכוכבים²⁰ בשעה 6:14.

החייבים בתענית: מגיל בר-מצוה ובת-מצוה ואילך. תענית אסתר אינה חובה כ"כ כשאר צומות. ולכן יש להקל בו לעת הצורך. אבל בריאים לא יפרשו מן הצבור אפילו הולך בדרך וקשה עליו התענית (אם לא יזיק לו). [ומה גם שיש לו סמך מן המקרא, וי"א שהוא מדברי קבלה ושחמור משאר צומות]. והמסופק אם חייב להתענות יעשה שאלת חכם.

מעוברות ומניקות, יולדות כל שלשים יום, ואלו שאינם בקר הבריות, פטורים מלהתענות. והרבה פוסקים מקילים גם בחתן וכלה במשך שבעת ימי המשתה (ויש המקילים גם בבעלי ברית, היינו המוהל והסנדק ואבי הבן²¹, והמנהג שמשלימים התענית). לפרטים נוספים יש לעשות שאלת רב. לא מצינו שהפטורים מלהתענות בתענית אסתר ימנעו מלאכול מעדנים ולהתענג בבשר ויין. ומכל מקום ימעטו קצת באכילה ושתיה כדי לכלול עצמם עם הציבור.

הלכתא למשיחא: "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח

17) וראה לקו"ש ח"ו ע' 2-371.

18) זמן התענית מעלות השחר – כ"ה בפוסקים.

אמנם, בר"ד משיחת ליל עשרה בטבת תשנ"ב נזכר בין הדברים שישנם כמה שעות עד להתחלת התענית בעלוה"ש, או אפילו הזהירות [להתחיל להתענות] עוד לפני"ז. ואולי הכוונה להמבואר בכ"מ (אג"ק חי"ח ע' תקנז, נעתק גם בלקו"ש חט"ל ע' 225. ועד"ז – ובשינויים קלים – במ"מ והגהות לאגה"ת פ"ג) בכוננת אדה"ז באגה"ת פ"ג שיכול לאכול עד ג' שעות לפני נץ החמה. ולהעיר מהוספת המלקט בספר המנהגים ע' 45 בשוה"ג.

ועוי"ל בפשטות שהכוונה להישן שינת קבע ולא התנה. וכ"מ בשיחה הנ"ל, בסה"ש תשנ"ב ע' 231 הערה 45 בשוה"ג.

19) לחשבון 16.1 מעלות.

20) לחשבון כוכבים בינונים לאדה"ז.

21) אבל לא בשאר קרואים.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | יא

ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה שנאמר וכו"22.

בנוגע לתענית אסתר (שלא נזכר בפסוק, ואינו שייך לענין החורבן והגלות) - ראה הנסמן בהערה23.

מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית. נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב.

קוראים בתורה בתפילת שחרית ומנחה ("ויחל משה"), ומפטירים בתפילת מנחה כבכל תענית ציבור.

בשחרית: רק הש"ץ אומר עננו, בחזרת הש"ץ, בין ברכת גאל ישראל לברכת רפאנו. [וכן אומרו במנחה, כדלקמן]. שכח, ראה בהערה24.

אמירת הסליחות בתוך סדר התפילה.

סדר התפילה לשחרית: לאחר חזרת הש"ץ, תחנון, נפילת אפים, סליחות, אבינו מלכנו הארוך, ואנחנו לא נדע, חצי קדיש. מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה.

מחצית השקל: לפני מנחה נוהגים לתת לצדקה (לעניים וכן לצרכי בית הכנסת) שלושה מטבעות (לזכר שלושת הפעמים בהם מופיעה המילה "תרומה" בפרשת שקלים) לזכר "מחצית השקל" שנתרמה מידי שנה, בחודש אדר, לבית־המקדש (כדי שבחודש ניסן יתחילו להקריב קרבנות ציבור מתרומה חדשה). משתמשים במטבעות של חצי דולר. יש המעדיפים להשתמש בדווקא במטבעות העשויים מכסף25.

22) רמב"ם סוף הלכות תעניות - נתבאר בלקוטי שיחות חלק טו ע' 412. ע"ד חיוב סעודה לעת"ל - ראה מג"א הל' ת"ב (סי' תקנ"ב סק"א). שיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב.

23) ראה מכתב שבלקו"ש ח"ו ע' 371 ד"ה וזכרם. התוועדויות תשמ"ז ח"ב ע' 696. אבל ראה ד"ה כי תשא תשמ"ז. התוועדויות תשנ"א ח"ב ע' 288. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 292 (ב"כותרת"). ולהעיר משה"ש תש"נ ח"א ע' 349 הערה 109. ואכ"מ.

24) שכח השליח ציבור להוסיף עננו, אם עדיין לא סיים ברוך אתה ה' של ברכת רפאנו - יחזור ויאמר עננו. ויתחיל שוב ברכת רפאנו. אבל אם סיים את הברכה - יאמרה בשמע קולנו כיחיד המתפלל, ויחתום "העונה בעת צרה ושומע תפילה". ואם חתם בשומע תפלה לבד יצא. שכח בשמע קולנו - יאמרה בפני עצמה לאחר ברכת שים שלום.

25) ולהעיר מערוה"ש הל' שקלים ספ"ב ס"ב ד' וספ"ד ס"ב. וצ"ע שהרי היו שוקלין דרכונות (שקלים פ"ב מ"ג) שהם של זהב (ראה ירושלמי שקלים פ"ג ה"ג. פירש"י בכורות נא, א ד"ה מצרפין. פי' הרע"ב שם ועוד). אבל ראה רמב"ם שקלים פ"א ה"ו שהיו שוקלים בסלעים, ועיי"ש בראב"ד. וראה שקל הקודש שם ה"א ד"ה מחצית. וראה בפירש"י מגילה כט, ב, דמשמע קצת שאינו מועיל בפרוטות. אבל ראה חינוך מ' קה. (אלא שבחינוך שם נזכר גם שו"כ, אף דל"מ במצות מחה"ש. וראה מנ"ח ומנחת סולת שם. ועוד. וראה לקו"ש חט"ז ע' 384 הע' 35).

[ובדרך החידוד, ילה"ע ממטבע של אש ומשקלה מחה"ש וא"ל הקב"ה זה יתנו (משא"כ במנורה של אש, להדעות שהי' של אש, וי"א גם ארון ושולחן, נאמר וראה ועשה בתבניתם. וראה רבינו בחיי תרומה כה, מ. ומש"כ "זוה מעשה המנורה" - י"ל.

ניתן להחליף את המטבעות האישיות עם המטבעות מכסף שאצל הגבאים וכיו"ב.

יש שכתבו שאין לקרוא למטבעות בשם מחצית השקל כי אם זכר למחצית השקל וכיו"ב. ויש המפקקים גם בזה. אבל אין המנהג כן²⁶.

החייבים במחצית השקל: מגיל עשרים ואילך. ולכמה דעות – מגיל בר-מצוה. בשיחות קודש נזכר שמפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית (נשים וקטנים – ראה מנהגי האדמו"ר בספר המנהגים. ויש שנותנים גם עבור עוברים), והנוהגים כן חייבים להמשיך במנהג זה מידי שנה (עד שהבנים מגיעים לגיל בו חייבים בעצמם בנתינה), אלא אם התנו במפורש בפעם הראשונה שעושים כן בלי נדר. בשיחת כ"ד אד"ר תשנ"ב²⁷ נאמר: "מה טוב ומה נעים שיחננו ג"כ קטנים לתת ג' מחצית השקל מכספם שלהם".

מי שלא נתן לפני מנחה יכול לתת אחריה, או בפורים ביום, לפני קריאת המגילה.

אין להשתמש בכספי מעשר ל"מחצית השקל".

מנחה: מוציאים ס"ת וקורין ג' גברי בפרשת ויחל משה. ומפטירין דרשו.

סדר התפלה למנחה: וידבר, אשרי, חצי קדיש, ויהי בנסוע, קריאת התורה, הפטורה וברכותי, יהללו, חצי קדיש, שמונה עשרה ("עננו"), חזרת הש"ץ, קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום. (ואין אומרים תחנון ואבינו מלכנו).

בתפילת העמידה אומרים כולם "עננו" בברכת "שמע קולנו". שכח היחיד ולא אמר, ראה בהערה²⁸.

בחזרת הש"ץ אומר הש"ץ "עננו" בין "גואל" (ברכת "גואל ישראל") ל"רופא" (ברכת "רפאנו"), וברכת כהנים ("אלקיננו ואלקי אבותינו") לפני שים שלום.

דברי כבושין אחר מנחה²⁹.

וראה לקו"ש חל"ח ע' 35 בהערות). וראה תורת משה להחת"ס ריש פ' תשא. לקו"ש שם ע' 387].

וראה יסושה"ה שער יב. מנהגי חת"ס. כה"ח סתרצ"ד סק"כ. שו"ת מנח"א ח"א ס"ל. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 236 הע' 58.

26) וראה שיחת ש"פ שקלים תשכ"ו בטעם שאין חשש בנתינת מחצית השקל משום נראה כמקריב קדשים בחוץ. ולהעיר מלקו"ש חכ"ו הנ"ל.

27) שיחות קודש תשנ"ב ח"ב ע' 788.

28) שכח היחיד ולא אמר "עננו" ונזכר לאחר שאמר שם ה' בחתימת "שומע תפלה", יאמרנו (ללא חתימת הברכה) אחר "אלקי נצור", לפני "יהיו לרצון" השני.

29) ראה לקו"ש ח"כ ע' 352 (וש"נ) ע"ד מנהג כמה קהילות בעבר לומר ביום התענית בזמן מנחה דברי כבושין לעורר לתשובה, ושכדאי לעורר ע"ד מנהג הנ"ל במקום האפשרי – שיאמרו אחר מנחה (לכה"פ כמה מלים) דברי כבושין או מזמור תהלים המתאים, ובמקום שאא"פ – שיחשבו עכ"פ דברי כבושין.

צאת הצום³⁰ בשעה 6:14. אבל אסור לאכול קודם קריאת המגילה, כדלהלן.

ליל חמישי, אור לי"ד אדר, ליל פורים

בשיחת כי תשא תנש"א³¹, במעלת קביעות שנה זו, "שפורים חל ביום החמישי, "קמי שבתא", ושושן פורים חל ביום הששי, ערב שבת ממש, שממנו נכנסים תיכף ליום הש"ק זה [ג' ימים רצופים של שמחה: ימי הפורים (י"ד וט"ו אדר) שהם "ימי משתה ושמחה", ויום השכת (ט"ז אדר), "וביום שמחתכם אלו השבתות"]. ובהערה שם: להעיר מהקס"ד "ואימא שיתסר" (ריש מגילה)³².

בד"כ נהוג לאחל בפורים: "א פרייליכען פורים", או "א גוטען פורים". ובכ"מ: "גוט יום טוב"³³.

בנוגע ללבישת בגדי שבת, שבכ"מ שנכון ללבוש מבערב, הנה ב"רשימת מנהגי פורים שיש בהם חידוש³⁴ בתחילת "מנהגי האדמו"ר" – ובהערה שם – "מובן שאין זה הוראה לרבים"³⁵:

30 כוכבים בינונים לאדה"ז.

31 סה"ש תנש"א ח"א ע' 374.

32 ועיי"ש בהע' 115 שמתאים גם להקביעות דהתחלת השנה, יעו"ש.

וראה ג"כ שיחת כ"ף אדר בעת היחידות. כ"ו אדר לידידי מחנה ישראל. וראה ג"כ סה"ש תנש"א ע' 436 הע' 6.

33 כ"ה האיחול בהתחלת השיחה שבסה"ש תש"א ע' 66. וכן שמעתי מעד-שמיעה, בר סמכא דמהימן עלי כבי תרי, ע"ד מעשה רב בזה, אף שכמדומה קרוב לודאי שבד"כ לא ה' בנוסח זה.

ובאמת, מקרא מלא הוא (אסתר ט, יט. ועד"ז שם ח, יז): שמחה ומשתה ויו"ט. אלא שבגמ' (מגילה ה, ב) דיו"ט לא קבילו עליהו. ויל"פ דהיינו רק לענין עשיית מלאכה (ראה עד"ז בהקדמה לאור חדש למהר"ל ש"ב גדר שמחת יו"ט. וראה בהערות המהדיר לשם). ועוד, שבפועל נהגו להחמיר גם לענין מלאכה. ויל"ל דלא גרע ממוצאי יו"כ שאינו יו"ט מעיקר הדין, ופוקדים איש את רעהו כדרך שנהוג בשויו"ט (שו"ע אדה"ז סוסי' תרכג). ועפ"ז מובן מש"א בתקו"ז (תכ"א – נד, א): ואילון אינן דאוקרין ימים טובים וחגין וכו' תרין יומין דפורים. ולהעיר מזח"ג רנו, א. (וראה יפ"ל ח"ד סס"ב סקכ"ד לענין פנים חדשות מה"ט. אבל ראה שיורי טהרה מע' פ סקכ"ה שיו"ט לא קבלו עליהו. ואכ"מ). וראה שיחת ט"ו תמוז תשמ"ב בטעם שנמנה בין כ"א יו"ט בשנה. וראה בארוכה שיחת פורים וש"פ תשא תשכ"ח. וש"נ. ושם ע"ד ניגון "ושמחת בחגך", ושנק' יו"ט שנעלה יותר מ"מועד" ו"חג". אבל להעיר מב"י סתרצ"ו בשם שו"ת הרשב"א ח"ג סרע"ו שאינו בגדר "ושמחת בחגך". ואולי קאי לדין שמחמירים שלא לישא בפורים. וראה בתויו"ט תענית פ"ב מ"ד ד"ה ואם התחילו שנק' יו"ט, אבל לא בלשון מועד כמועדים שבתורה. וראה ברש"ש שם טו, ב משה"ק עליו דיו"ט לא קבילו עליהו. ויל"ל כנ"ל. [ובהמובא שם בשיחה מרמ"א סי' תק"ע ס"א – ילה"ע שבמקורו בשו"ת הרשב"א ח"א סתרצ"ט (הובא במג"א שם סק"ד) מובן שמה שאין פורים בכלל יו"ט הוא רק לחומרא, שכיון שאינו מבורר בלשון בנ"א שנק' יו"ט, לכן מספק אינו נוהג תענית, אא"כ נתכוון להדיא]. ולהעיר מלבוש סתרצ"ג סוס"ג. וראה שיחת פורים תשמ"מ בתחילתה.

34 ספר המנהגים ע' 74.

35 ולהעיר משיחת ש"פ תצוה תשמ"ה ע"ד מנהגים שנהגו בהם רק רבותינו נשיאינו שמיד עם פרסומם נעשו שייכים לכאו"א, ובשיחת ש"פ דברים תשמ"ז על

"לבוש משי כמו בשבת ויום טוב"³⁶.

נהגו ללבוש פרצופים (=מסיכות) לפורים. וראה שיחת תענית אסתר תשמ"ט שנעשה בעיקר ע"י קטנים³⁷. ויזהר שלא יהא בהם חשש שעטנז דאורייתא. בנוגע לבישת בגדים שיש בהם כלאים דרבנן³⁸ ובגדי אשה לאיש – יש שהתירו לשמחת פורים³⁹. והרבה פוסקים⁴⁰ שללו בתוקף. ואכ"מ.

לענין חיוב ציצית בתחפושות, לדוגמא במעיל שבתחפושת של כהן גדול⁴¹, מכיון שהדבר בספק, כדאי לעגל⁴². ולאידך, אינו מברך

אלו שהתפרסמו עם הדגשה שאינם הוראה לרבים [כמו בהערה הנ"ל] שעכ"פ יש בזה לימוד והוראה [וע"ד המבואר בשיחות כ' אב תשי"ד וש"פ קרח תשח"י על הנלמד מהמנהג להתענות ביום חופת בנותיו]. ובשיחת י"ט אלול תשמ"ח – לענין משי.

(36) ועוד שם אודות "סויבלענע היטל" בסעודת פורים. ועד"ז במנהגי פורים (בפארז) צ"ח: "לבוש משי. [ורק] לשלחן [לבוש] בשטריימיל".

ולהעיר מד"מ ורמ"א או"ח סתרצ"ה (ס"ב – ממהרי"ל, ויעו"ש במהרי"ל). ובנימוקי או"ח על אתר (ומציין לספרו אות חיים ושלוש (ע' רב), עיי"ש) שבק"ק קראקא, באתרא דהרמ"א, לא נהגו כמותו. ובמנהגים דק"ק וורמיישא (לר"י שמש) ע' רסא שרק הנשים נהגו בבגדי יו"ט. [ועד"ז – ע"ד הסוד – בס' עטרת תפארת להבא"ח (כתר מלכות אות רו)]. ובס' עבודת ישראל לפורים ש"בפורים אין מן הצורך ללבוש בגדי יו"ט כי האור הזה שזורח למטה אינו כ"כ גדול", עיי"ש (ע"ד בגדי שבת. ועד"ז בשער המפקד מנהגי ירושלים ע' קג – בנהר פקוד אות ד).

ולהעיר מפי' אבן יחיא למגילת אסתר ט, יט: "שמחה ומשתה ויום טוב – לאוסרו במלאכה שלא יראה בה עושה סימן ברכה לעולם ולכבדו בכסות נקי". (ואולי כוונתו רק "מעיקרא", אבל "לבסוף (שם ט, כב) כתיב 'לעשות אותם ימי משתה ושמחה' ואילו יו"ט' לא כתיב", לפי ש"מלאכה לא קבילו עלייהו" (מגילה ה, ב), וא"כ הה"נ שלא קיבלו לכבדו בכסות נקי'. או יאמר, שמצד המנהג ש"נהגו בהן איסור" במלאכה (מגילה שם), ועד שנפסקה ההלכה (שו"ע סתרצ"ו ס"א) שאינו רואה סימן ברכה לעולם, הה"נ בכסות נקי'. וראה עד"ז לעיל לענין קביעת שם יו"ט). וראה גם בצוואת יש נוחלין (בפרק אזהרת שבת ויו"ט) החילוק בין בגדי שבת, יו"ט ופורים. וראה בהמובא במועד לכל חי (להגר"ח פאלאגי – סל"א אות חי). ובמנהגי הרש"ש סל"ח: בגדי שבת או בגדים חמודים. ועד"ז בבא"ח תצוה סכ"ב: בגדי שבת או בגדים אחרים שהם חשובים ולא ילבושו בגדי חול.

(37) וראה שיחת ש"פ ויקרא תשמ"ח ע"ד לבישת עטרה.

(38) להעיר מחוות יאיר חדש באור עולם סק".

(39) רמ"א סוסי' תרצו. וראה כללים ושאלות מהה"מ לאדה"ז במגיד דבריו ליעקב ע' שצא. וראה שיחת תענית אסתר הנ"ל. פורים תשמ"ט. שמח"ת תשכ"ו (נד' במכתבים מבית חיינו ע' 32).

(40) שו"ת הרמב"ם – הובא בברכ"י, היראים, הב"ח, ט"ז וש"ך ועוד. ובערוה"ש שבזמנינו ערבה כל שמחה ואין להתיר.

(41) במעיל כה"ג עצמו, שקו"ט בזה. וראה הנסמן בשערים מצויינים בהלכה עמ"ס זבחים (נמצא בדפוס) – לרב אחאי גאון אחי וראש הרמ"ש שליט"א – פח, ב.

(42) הצדדים לקולא: בתחפושת של קטן שלא הגיע לחינוך (וראה משמעות שו"ע אדה"ז סי"ד ס"ד דליכא משום איסור ספי' בידים. וי"ל ע"פ מג"א סתע"א סק"ז. אבל בשו"ע אדה"ז שם כ' באו"א. וי"ל עד"ז ע"פ סברת המרדכי, הובא בשו"ע אדה"ז סי"ג ס"ו), ואפי' בהגיע לחינוך – מדין טלית שאולה שאינו קנוי להקטן, וכן יש לצרף הדעות בבגד העשוי לכבוד (ראה ב"י ס"י. וראה בנדון עד"ז בשו"ת לב חיים או"ח סע"ז), ובנדו"ז אין כוונת לבישתם לצורך לבישה מחום וקור. ויש לדמות ללבוש להעביר המכס (ראה ד"מ או"ח סתרצ"ו סק"ה שכתב כן בנדו"ד לענין כלאים.

על טלית גדול שלובש לתחפושת.

ראוי שלא להתפלל כשלבוש בתחפושת באופן שאינו ראוי לעמוד כך בפני המלך.

יש להזדרז בתפילת ערבית ובקריאת המגילה. אסור לעשות מלאכה, לישון מחצי שעה קודם צאת הכוכבים עד לאחר קריאת המגילה. כן אסור לאכול קודם שישמע קריאת המגילה אפילו התענית קשה עליו⁴³. ולענין טעימה (אכילת פירות וירקות ושתית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה) – יש להקל במקום צורך גדול, כשהתענית קשה עליו, כדי להתחזק מעט מחולשת התענית. ובאדם חלוש, שהשהי' מזיק לו, וטעימה אינה מספיקה לו, מותר לו לאכול, אך יבקש מאחר שיזכיר לו לקרוא את המגילה. אשה השרוי' בתענית, ומחכה לשמוע קריאת המגילה מבעלה לכשיחזור מבית הכנסת, יכולה להקל בטעימה, כנ"ל.

בתפילת העמידה אומרים "ועל הנסים". דיני השוכח, מפורטים לקמן. [אין להפסיק בין ברכת 'השכיבנו' ל'שמונה עשרה' להכריז 'ועל הנסים']. אח"כ קדיש "תתקבל" וקריאת המגילה. דיני ומנהגי הקריאה, מפורטים לקמן.

אחרי קריאת המגילה וברכה שלאחריה אומרים "שושנת יעקב" ו"אתה קדוש" קדיש שלם (בלא "תתקבל") ו"עלינו".

ניתן לקרוא את המגילה כל הלילה, עד עלות השחר⁴⁴. ופשוט, שמ"מ מדין זריזין מקדימין למצות יש להקדים ככל האפשרי.

גם בלילה, נוהגים בשמחת פורים ומרבים קצת בסעודה.

נכון שימצא בביתו נרות דולקים ושלחן ערוך. יש שאינם אוכלים בשר בליל פורים, כדי להדגיש שאין יוצאים אז חובת סעודת פורים.

יום המישי, י"ד אדר, פורים

מצוות פורים ניתן לקיימן מנץ החמה (לערך 6:30 בבוקר) ועד השקיעה (לערך 5:47 בערב).

סוף זמן קריאת שמע 9:17.

משכימין לבית הכנסת. גם ביום אין לאכול קודם קריאת המגילה. ואדרבה, קריאת היום חמורה יותר⁴⁵. אבל, יש מקום להקל בשתי'. ובמקום הצורך – גם בטעימה (אכילת פירות וירקות ושתית

ולענין ציצית – ראה מג"א סי"ט סק"ב. וצ"ע מרמ"א יו"ד סש"א ס"ו שנקט לקולא).

(43) ראה להלן הערה 46.

(44) ובא"ר סתרפ"ח סקי"ט שלכתחילה צ"ל לפני חצות הלילה. אבל אין כן דעת רוב הפוסקים – ראה מג"א סתרפ"ז סק"א. ועוד.

(45) משנ"ב סתרצ"ב סקט"ו.

משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה)⁴⁶.

אין אומרים תחנון.

אחרי תפילת העמידה (וחצי קדיש שלאחריה) קוראים בתורה (פרשת ויבא עמלק. מי שלא שמע פרשת זכור מכוון לצאת ידי חובתו בשמיעת קריאה זו).

אחרי קריאת התורה – קריאת המגילה. אין לחלוץ התפילין עד אחר קריאת המגילה⁴⁷.

מי שעדיין לא נתן "מחצית השקל" עושה זאת לפני המגילה.

באמירת "שהחיינו" מכוונים (מלבד על קריאת המגילה, גם) לצאת ידי חובת כל מצוות החג: משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת פורים.

אחרי קריאת המגילה וברכה שלאחריה אומרים "שושנת יעקב", "אשרי" "ובא לציון" וקדיש שלם – ואחר כך מחזירין הספר תורה להיכל.

תזכורת: מרוב הטרדות במצוות היום, להיזהר שלא לשכוח מלהתפלל מנחה.

תזכורת: לא לשכוח להשלים שיעורים היומיים, ובפרט – השיעורים השווים לכל נפש, שיעורי חומש⁴⁸, תהלים, ותניא⁴⁹, ושיעור רמב"ם.

תפילת מנחה (עם "ועל הנסים") קודם סעודת פורים.

46) במג"א סתרצ"ב סק"ז שטעימה שרי אבל אין להקל אלא לצורך גדול. וכפה"נ מחמת ד' שו"ת תה"ד סי' קט שהביא, שמגילה חמירא מק"ש. ותלוי בב' הטעמים שהביא שם. ואת"ל שהטעם שיש בה שהות טובא, והיינו שזמנו כל היום, וחיישינן שמא יפגע – לפ"ז לפני התפלה ל"ח כיון שצריך להתפלל. (ובשו"ת תה"ד מיירי בהתפלל ערבית מפלה"מ. ולהעיר מכה"ח סתרצ"ב סקל"ה שלא נאסר באכילה כ"א משהתפלל שחרית דאז חל עליו קריאת המגילה. וצ"ע). אבל יל"פ שיש בקריאה גופה שהות טובא. וראה מג"א סרל"ה סק"ד. סתרנ"ב סק"ד.

ואיך שיהי', דין טעימה הוא רק חומרא בעלמא וממדת חסידות. אבל בקריאת הלילה – כיון ששרוי בתענית חיישינן שימשוך באכילה (ראה א"ר סתרצ"ב סק"א: כיון ששרוי בתענית אם נתיר לו טעימה ודאי ימשיך לאכול. אבל להעיר משו"ע אדה"ז סת"ע ס"ז. ובלבוש ס"ד: שכן תיקנו לקרות המגילה קודם האכילה שלא יבא לבטלה). ושתייית חמין – אינה בכלל טעימה (ערוה"ש סתרנ"ב ס"ה. דע"ת שם. ועוד. אבל ראה קיצור שו"ע סי' קמא ס"ח).

47) מג"א סתרצ"ג סק"ב בשם מט"מ. והטעם משום דדרשינן ויקר אלו תפילין (כ"כ במט"מ סתת"כ). ובפמ"ג בא"א שם דקאי אפילו במי שהתפלל כבר ועתה שומע מגילה. ובספר המנהגים חב"ד: ביום גם שמיעת וקריאת המגילה בתפילין דרש"י. ועיי"ש בהערה.

ולהעיר מהמנהג (מועד לכל חי סל"א סקפ"ח. כה"ח סתר"צ סק"צ. ועוד. וכן ראינו מעשה רב) למשמש בתפילין של ראש בעת קריאת מלת "ויקר".

48) בשנה זו: חמישי-ששי פרשת כי תשא. השייכות לפורים – ראה שיחת פורים תשמ"ה. סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 297. שם ע' 323. תנש"א ח"א ע' 375 הע' 128 בשוה"ג.

49) השייכות דשיעור תניא דשנה פשוטה לפורים – ראה שיחת פורים תשכ"ג.

אין לעשות מלאכה בפורים (והעושה בו מלאכה אינו רואה מאותה מלאכה סימן ברכה לעולם). וע"י גוי מותר. מלאכות קלות שאין בהן שיהוי מותר. אבל יזהר שלא יתבטל משמחת היום. לצורך פורים מותר לעשות אפילו מלאכות גמורות. פרקמטיא מותר כיון ששמחה היא לו, ויזהר שלא ימשוך בה ויתבטל משמחת פורים. ויש שנהגו להחמיר אא"כ הוא להרויח לצורך סעודת פורים. [בנוגע לכיבוס במכונת כביסה, שאין בו שיהוי, מקום להקל. בנוגע לתספורת – כיון שהוא לצורך פורים ושמחה היא לו, יש להקל].

הלכתא למשיחא: לעתיד לבוא יהא פורים אסור בעשיית מלאכה מן הדין, וכדין יום טוב⁵⁰.

הלכתא למשיחא: אמרו חז"ל שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם. ונתבאר בכ"מ. וגם בכ"מ בדא"ח.

כל הגברים והנשים, כולל קטנים שהגיעו לחינוך, מחוייבים ב:

א. שמיעת קריאת המגילה

חייבים לשמוע את המגילה פעמיים: פעם בלילה ופעם נוספת ביום. [ב"מבצעים" כשאי אפשר לקרוא מגילה פעמיים – אין לדחות קריאת הלילה ח"ו מפני מצוה העתידה לבוא, ומחוייב לשמוע קריאת הלילה אף שעי"ז מטיל בספק האפשרות לשמוע ביום⁵¹].

ניתן לקרוא המגילה ביום עד שקיעת החמה. אם יודע שתימשך הקריאה בין השמשות, קורא בלא ברכה.

מחנכים את הקטנים למצוות שמיעת המגילה. נהוג להביא לבית-הכנסת גם את הקטנים ביותר (באם אינם מפריעים). הורים ישגיחו על ילדיהם שיקשיבו לקריאה ולא יפריעו.

צריך לעשות השתדלות מירבית לשמוע את המגילה בבית-הכנסת, ברוב עם (ולפחות בעשרה, אף שמותר לקרוא גם בפחות בעשרה). המתפלל בקביעות בבית הכנסת במנין המיוחד לו, אינו צריך ללכת לבית הכנסת גדול יותר.

הקורא את המגילה (ולמנהגנו – גם השומעים מתוך מגילה כשרה) פושט אותה מכריכתה כאיגרת, וכופלה יריעה על יריעה. ולמנהגנו – הכפילה היא לשלושה חלקים.

50) מחשבות חרוץ אות כ (פיעטקוב תער"ב – פח, רע"ג). וכבר קדמו עד"ז ביערות דבש ח"ב (דרשות בק"ק אה"ו דרשה א' (בדפוס ווארשא – קכ, ב)). [ולהעיר מדרשות חת"ס ח"א לפורים תקס"ד (קצז, ג). ושם – לז' אד"ש תקפ"ו (קנג, ד)].

51) ראה מה שהארכנו מזה בקובץ התמים אדר תשס"ד. ואכ"מ.

לפני הקריאה מברכים שלוש ברכות: "על מקרא מגילה", "שעשה נסים" ו"שהחיינו" (גם ביום).

נכון שהקהל יעמוד בשעת שמיעת הברכות. הקורא מכוון להוציא את השומעים.

כתב אדה"ז בשולחן ערוך: כשכולם מקיימים מצוה ביחד כגון שמיעת מגילה מצוה שאחד מברך לכולם בין הקורא בין אחד מן השומעים. אבל אם רצו לקיים כל אחד המצוה בפני עצמו ולברך לעצמן הרשות בידם כגון שיקרא כל אחד המגילה לעצמו אם אין שם עשרה. ומכל מקום טוב שיקרא אחד לכולם לקיים ברב עם הדרת מלך אע"פ שאין חיוב בדבר שאין לחייב אדם שיקיים המצוה המוטלת עליו ע"י שליח כשיכול לקיימה בעצמו.

למעשה, בקריאת המגילה בצבור, מי שאינו רוצה לצאת בברכת הש"צ ורוצה לברך לעצמו בלחש רשאי, אם יש לו מגילה כשרה שקורא בה לעצמו מלה במלה בעת שהש"ץ קורא⁵².

יש להקשיב לברכות ולא לענות "ברוך הוא וברוך שמו", אלא רק "אמן", ומכוונים לצאת ידי חובה.

מי שהגיע באיחור יאמר את הברכות לבד, באופן שיסיימן קודם הקריאה. וכשלא הספיק לברך קודם, מותר לו לברך בלחש בין הפרקים (כגון כשהציבור אומרים פסוק "איש יהודי" בקול).

מי שכבר יצא ידי חובה וכעת קורא להוציא אחרים, יברכו רק השומעים ובעמידה. וטוב שיברך אחד מהם בקול ("על מקרא מגילה", "שעשה נסים", "שהחיינו") ויכוון להוציא את שאר השומעים (שצריכים לעמוד אף הם). כשקורא להוציא נשים, אומרות הנשים בברכה ראשונה: "לשמוע מגילה" (וי"א "על מקרא מגילה"). הקורא להוציא אחרים שכבר יצא ידי חובתו מותר לו להפסיק באמצע במקום גדול. [כשקורא לאחרים, והוא יצא כבר, וחושש שלא ישמעו כל הקריאה, לא יברך להם, וכן לא יאמר להם לברך].

למרות שנשים חייבות בשמיעת המגילה, אין לה לקרוא לעצמה, וכל שכן שאסור לה לקרוא להוציא אחרות⁵³, ועליה לשמוע מאיש

52 יסושה"ש"ב ספ"ד. שו"ת זבחי צדק ח"ג סי' קנח. בא"ח תצוה סי"א. וכן מעשה רב.

53 וכמה פרטים בדבר: ראה במג"א סתרפ"ט סק"ו בשם מדרש הנעלם רות (זוהר חדש ח"ב מז, ד) שאשה לא תקרא לעצמה. ובכ"מ העידו שכן המנהג. בבא"ח תצוה ש"א ס"א: מעולם לא נשמע שהאשה קראה המגילה.

ועוד דנו בכ"מ גם ע"פ עיקר הדין ביסוד חיובם בשמיעה ולא בקריאה.

ועוד איכא בגווה, שבק"נ מגילה פ"א סק"ט כ' שאין אשה מוציאה נשים רבות דזילא מילתא. (ומקורו מתוס' סוכה לח, א ד"ה באמת, עיישה"ה שהכוונה לכל רבים, גם נשים. וכן מדויק היטב בתוס' הרא"ש שם להמעין שם). וכ"פ במשנ"ב סתרפ"ט בשעה"צ סק"ט"ז. כה"ח סקי"ז. ועוד.

וכ"ז נוסף להספק בחיוב הברכה – ראה מח"ב סק"ד, והובא בכה"ח סקי"ט, שלכן הטוב והישר [בדאפשר] שאיש יברך.

הקורא (זולת בשעת הדחק, כשאי אפשר כלל, כיון שאין לה מי שיקרא לפניה, שאז קוראת **לעצמה** במגילה כשירה (ומברכת כנ"ל)). ואם קראה בעצמה, תחזור ותשמע מאיש הקורא.

אין יוצאים ידי חובה בשמיעת המגילה ע"י רמקול, טלפון, רדיו וכיו"ב. [בנוגע למכשירי שמיעה, באם רק מחזקים את הקול באופן מכני, ולא ע"י זרם אלקטרי, יוצא בזה ידי חובת קריאת המגילה. י"א שאם שומע גם ללא המכשיר שמיעה, והמכשיר רק מגביר את הקול, יוצא ידי חובתו].

בקריאת המגילה ביום, נכון להחמיר שלא יקרא בחור בר מצוה להוציא אחרים אם לא נתמלא זקנו. אבל בקריאת הלילה אין חשש. גם בקריאת היום, אם קורא להוציא נשים, יש להקל. ובשעת הדחק, כגון ב"מבצעים" שאין אחר שיקרא להם, אפשר להקל אף בקורא לגברים.

לכתחילה צריך לחזור אחרי בעל-קורא הבקי לקרוא בנקודות וטעמים כהלכתה. כשאין מי שיודע לקרוא בטעמים בעל פה, ואין מי שיודע להקרות לבעל-קורא (לעמוד לידו עם חומש מודפס ולסייע לו בלחש), מותר לכתוב הטעמים במגילה ולברך עליה (אף שלכתחילה אין לכתוב נקודות וטעמים במגילה), אבל עדיף לקרוא בלא טעמים⁵⁴. [המסייע לבעל-קורא יקרא אחר כך מתוך

ו"ב גם ביטול מצות ברוב עם, שהוא גם לנשים (ראה ד"מ סתר"צ. ועוד. ואכ"מ), ובביהכ"נ דוקא, ועכ"פ בציבור עשרה (ראה קיצור שו"ע סי' קמא ס"ט), אא"כ בדאי אפשר, אבל לא כשבלא"ה מתאספות.

ועוד ועיקר, ע"פ שו"ת אג"מ או"ח ח"ד סמ"ט: נשים אלו שהן שומרות תורה ורוצות להכניס מלחמתן גם במה שנוגע לכמה דיני התורה וכו' אין זה מעשה מצוה כלל אלא מעשה איסור, עיי"ש. ובזמנינו, שהענין מושתת על העקרון של השתוות בין אנשים לנשים, י"ב איסור חמור כיון שמקור הענין בתנועות שביסודן היפך התורה, וה"ז גובל בכפירה ממש, וחייבים לעמוד בתוקף להוציא מלבן.

54) בשערי אפרים ש"ו סנ"ח (בפתחי שערים) ר"ל שעדיף לקרוא בלא טעמים, מלהקרות לבעל קורא. גם בקיצור שו"ע סי' קמא ס"ח כתב כשערי אפרים (אבל לא מטעמי, כי אם מחמת המקריא שלא יצא יד"ח כיון שקורא מתוך החומש ולא יוכל לכוון לשמוע מהש"צ. ואולי קאי באופן שמקריא כל משך הקריאה). אבל במג"א סוסי' תרצא מוכח שעדיף להקרות. וראה גם מה שהעיר באהלים להגרי"ל דיסקין. אמנם, במג"א שם לא הכריע אם עדיף לכתוב טעמים במגילה או לקרוא ללא טעמים. וכן בקסת הסופר סכ"ח ס"ח העתיק ד' המג"א, כאילו שקולים הם (למרות מש"כ בספרו קצשו"ע כנ"ל. וכן בספרו סי' עבודת ישראל בהוספות לדה"ח כ' כבשע"א). וכן באהלים שם נ' שהבין ששקולים יובאו כאחד.

אמנם, כיון שניקוד המגילה הוא פלוגתא דרבוותא (ראה גם עיר מבצר בפתחה לח"ב סק"י), ובערוה"ש ס"ד כ' שעדיף לקרוא ללא טעמים, וגם מצינו בראשונים (ריטב"א מגילה יט, א. אר"ח סי"ט. תוסהרא"ש שם. ועוד) שנהגו בכלל לקרותה בלי פיסוק טעמים (וראה שו"ת בית יהודה עייאש סכ"ג, הובא בברכ"י סק"א בישוב המנהג שם. וכן נהגו בכ"מ - ראה כש"ט גאגין ח"א ע' תקלו. וראה הנסמן בפתחי תפלה ומועד שפיגל ע' 363 ואילך). כתבנו הכי. ומה גם שבשע"א השמיט כל ההיתר לכתוב במגילה, עיי"ש.

שוב נמלכתי ש"ל בכוונת המג"א שבאמת עדיף לכתוב טעמים במגילה, אלא שאם אין טעמים, כלומר שלא עשו כן, מותר לקרות ללא טעמים. וכ"נ שהבין בשלחן

מגילה כשירה לעצמו, כי מן הסתם אינו יכול לכוון דעתו לשמוע היטב מחמת טרדתו להשמיע לאזני הקורא].

כשאין הקורא יודע הנקודות (או קרי וכתוב וכו'), ואין אחר שיכול לקרוא או להקרותו, אין לו לברך על קריאת המגילה. ונכון שיכתוב הנקודות במגילה, או יניח פלסטיק שקוף על המגילה ויסמן הנקודות וטעמים עליו⁵⁵. כמו כן, יכול הקורא להקשיב לקלטת עם נוסח הקריאה באוזניות, וינמיך קול האוזניות (כיון שעליו להשמיע קריאתו לאזניו), ויזהר שלא יקרא שלא מתוך הכתב.

סתם ידים עסקניות הן ולכן יש להחמיר ליטול ידיו לפני שנוגע במגילה.

הנוגע באמצע סעודה במגילת אסתר (או בתפילין וספר תורה) אינו צריך ליטול ידיו לסעודה עוד פעם.

אסור לדבר בשעת קריאת המגילה, החל מהברכה הראשונה שלפניה ועד לברכה שאחריה.

מי שיש לו מגילה כשרה והוא בקי לקרוא כדבעי, יכול לקרוא מתוכה, ביחד עם הקורא, וצריך שישמיע לאזניו, אבל בשקט, באופן שלא יפריע לאחרים.

מגילת אסתר כשרה בדיעבד גם אם חסרות בה תיבות או פסוקים, ובלבד שהחסרון הוא עד חציה. אם חסרה המגילה בתחילתה, בסופה או ענין שלם אפילו באמצעה – פסולה, אפילו החסרון הוא במיעוטה. [אלא שאין לקרוא לקרוא בעל-פה כשמוציא אחרים, ויקרא מתוך חומש. מותר לקרוא בעל-פה רק תיבה אחת שאין לה משמעות כלל אלא אם נצרף אותה לתיבה אחרת].

באם עוקב אחר הקריאה ממגילה מודפסת (בחומש וכיו"ב) אין לו לקרוא ביחד עם הקורא, אלא אם החסיר כמה מילים⁵⁶, שיכול

תמיד מגילה ס"ד ס"ה. וכן בחיי"א כלל קנה סי"ד. והעתיק לשונו במשנ"ב סקכ"ה. ומ"מ משנה ראשונה לא זזה ממקומה מטעמים האמורים. ועוד שיל"פ להיפך ממש שבא לחלוק ולומר שאין לכתוב טעמים כיון שאפשר לקרוא ללא טעמים. וכ"נ שהבין בערוה"ש, עיי"ש. וראה מאיר עיני סופרים סי"ב ס"ב. והבוחר יבחר.

55) וצ"ע מה עדיף, שיש שדנו בפלסטיק משום חציצה. אבל יותר נראה שאי"ב חשש, ועדיף מניקוד בתוך המגילה שפסולה לכמה דעות, אף שלהלכה כשרה בדיעבד.

56) פחות מחצי המגילה, כנ"ל.

ואם החסיר השומע בתחילתה או בסופה או ענין שלם – ראה בבה"ל סתר"צ ס"ג ד"ה דוקא. שו"ת עמק התשובה ח"ג סס"ב.

ועשרת בני המן י"א שה"ה כענין שלם – ראה שו"ת שבה"ל ח"ג ספ"ז. ח"ז סק"ט (בישוב קושיית הפמ"ג. ועייג"כ בנחל אשכול הל' ס"ת סט"ו). וכבר קדמו בשו"ת תשורת שי ח"א סע"ט. חסל"א מהדו"ק או"ח סס"ז. אבל ראה שו"ת שנות חיים הל' סת"ם סנ"ב.

ועפ"י נראה דעדיף לקרותם שלא בנשימה אחת מלקרות כל הענין בע"פ (לדעת הבגדי ישע או"ח סתר"צ ס"ד. וכש"כ בהשומע מן הקורא, ע"פ עמק התשובה הנ"ל). אבל, להעיר משו"ת קנה בשם ח"ד סל"ז. וכשקורא תוך כדי דיבור אחרי שראה את

להשלימם בקריאה מהנדפס – בלחש אבל באופן שישמיע לאזניו (ולא רק בחיתוך שפתיים. וכשאינו מסוגל לשמוע מחמת הרעש דינו כלא השמיע לאזניו) – וימשיך לקרוא עד שישגיג את הקורא, ואז ימשיך לשמוע. (אבל אין להשלים מה שהחסיר תוך כדי שמיעת המשך הקריאה מהקורא, שה"ז כקורא למפרע, ואם קרא למפרע רק תיבה אחת לא יצא. ואם ירצה בדוקא, יכול גם לקרוא כל המגילה מלה במלה עם הקורא מתוך החומש ולהתנות שבאם אינו שומע מלה מסויימת מהקורא יוצא ידי חובתו במלה הנ"ל בקריאה שלו). ועדיף שישלים את שהחסיר בשמיעתו בקריאה מתוך מגילה כשרה, ועל כן ראוי ונכון שתהא לפני כל א' מגילה כשרה.

חייבים לשמוע כל מילה מקריאת המגילה, מתחילתה ועד סופה, לפי הסדר. מי שלא שמע אפילו מילה אחת – לא יצא. אבל אם שמע ולא כיון בכל מילה יצא, ואם היה לבו פונה ומחשב דברים אחרים לא יצא. ולכן נכון לעקוב אחרי הקורא מתוך מגילה כשרה, או לפחות עם מגילה מודפסת.

ארבעת הפסוקים של גאולה שאף השומעים אומרים אותם בקול (לפני שיקראם בעל הקריאה) הן: "איש יהודי וגו'". "ומרדכי יצא וגו'". "ליהודים היתה וגו'". "כי מרדכי היהודי וגו'", ומזדרזים לסיימם טרם שיקראם בעל הקריאה.

עשרת בני המן נקראים אף הם בקול ע"י הציבור ובנשימה אחת, החל מהמלים "חמש מאות איש" ועד "עשרת".

במנהגי חב"ד לפורים כתוב שמכים "המן" איזה פעמים במשך הקריאה (במקום שנזכר באיזה תואר: "האגגי", "הרע" וכיו"ב). וימתין הקורא מלקרוא עד שיגמרו הקהל להרעיש.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: משחקים מסוכנים כמו פיקות ונפצים עלולים לגרום לנזקים חמורים. אין לשמור פיקות וקפצונים בכיס מחשש להתפוצצות, ואין "לירות" אותם בקירבת האוזניים והעיניים.

מנענעים את המגילה באמירת "האגרת הזאת", "אגרת הפורים הזאת השנית".

ברכת "הרב את ריבנו" (שאחר קריאת המגילה) נאמרת רק כשהקריאה הייתה בציבור, אבל לא ביחיד⁵⁷.

מברך ואח"כ כורך את המגילה⁵⁸.

התיבה בתוך הכתב, אף שכעת מסתכל בתיבה הבאה, נחשב מתוך הכתב (שו"ת אג"מ או"ח ח"ג סי"ט לענין קריה"ת).

57) כך פסק אדה"ז בסידורו.

וב"מנהגי האדמו"ר" – "מובן שאין זה הוראה לרבים" – שמברך גם ביחיד. וראה לקו"ש חל"א ע' 279. ולהעיר משיחת ש"פ תולדות תשמ"ח ע"ד מנהגים שנתגלו רק ליחידי סגולה, להיותם ענינים השייכים להם.

58) וראה שיחת פורים תשט"ז.

גברים המסופקים⁵⁹ אם חיסרו מלשמוע מלה בקריאת המגילה ביום, חייבים לחזור ולשמוע משם ואילך (ללא ברכה), ואם היא מלה שאינה מפסידה הקריאה, כלומר שאינה משנה משמעות הענין, יש מקום להקל. ובקריאת הלילה, בכל אופן יש להקל. בנשים, יש להקל גם כן אפילו בקריאת היום.

השואל מגילה מחבירו רשאי להניח לאחר לקרוא בו ברשותו, ואינו חושש שמא אין רצונם של הבעלים שיהיה פקדונם ביד אחר, כיון שעדיין הוא בביתו וברשותו, וגם אין לחוש כלל שמא המשאיל אינו רוצה להשאיל ולעשות חסד אלא לזה ולא לזה, שכיון שאנו רואים שעשה חסד בממונו והשאיל לזה, מן הסתם אינו מקפיד בחסד זה שעשה גם על אחר. ובלבד שיקרא יחידי ולא עם אחר, אפילו עם השואל, כי לא השאיל אלא לאחד ולא לשנים, ואין לנו לעשות חסד ממונו שלא מדעתו, אפילו כל שהוא, יותר ממה שראינו בעינינו שכבר עשה מדעתו⁶⁰.

הלכתא למשיחא: "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר, והרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה, שאינן בטלין לעולם⁶¹".

ב. אמירת "ועל הנסים"

אומרים "ועל הנסים" בתפילת העמידה ובברכת-המזון, הן בליל פורים והן ביום, כדי להודות לה' על הנסים.

בתפילת העמידה אומרים זאת בברכת "מודים". דין השוכח, ראה בהערה⁶².

אין לדלג לכתחילה ועל הנסים כדי שיוכל לענות קדושה ומודים. אומרים בברכת המזון, בברכת הארץ ("נודה לך") ועל הנסים. דין

59 בספק שאינו שקול, י"ל שחזקתו ששמע.

בספק אם טעה הקורא (בטעות שמשנה המשמעות), יש מקום להקל. ובקריאת היום, נכון להחמיר, ומי שברור אצלו שהקורא לא טעה, אף שאחרים מכחישים אותו, ודאי פטור מלשמוע עוד הפעם.

60 ע"פ שו"ע אדה"ז שאלה ושכירות ס"ד. אבל מסתבר שאם השואל אוחז בעצמו במגילה, והשני רק מסתכל בה, אין חשש.

61 רמב"ם סוף הלכות מגילה. ומקורו – ראה בלקו"ש חכ"ו ע' 222. ונת' שם ע' 226 ואילך.

62 שכח לומר ועל הניסים בתפילה ונזכר לפני שאמר את השם בברכת הטוב שמך – חוזר ומתחיל ועל הניסים. (וראה בנספח שבסוף החוברת בארוכה). אבל אם לא נזכר עד לאחר שאמר את השם אינו חוזר (יש אומרים שיאמר לפני יהיו לרצון השני: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי ואסתר וכו'").

טעה ואמר בימי מתתיהו, אם כבר אמר שם השם שבחתימת הברכה, גומר תפלתו ואח"כ מתפלל עוד הפעם תפלת נדבה. ואם לא סיים חתימת הברכה חוזר ואומר "בימי מרדכי וכו'", וגומר תפלתו, ומ"מ מתפלל אח"כ עודהפעם תפלת נדבה. ואם נזכר קודם שאמר "שמונת ימי חנוכה אלו" חוזר ואומר "בימי מרדכי" וגומר תפלתו כרגיל.

השוכח, ראה בהערה⁶³.

י"א שצריך לומר "מגדול" בסיום ברכת המזון בחנוכה ובפורים, אך "מעשה רב"⁶⁴ לומר "מגדיל" בחנוכה, ולכאורה כן הוא גם בפורים. בנוגע לברכת שעשה ניסים ושהחיינו על עיצומו של יום – ראה בהערה⁶⁵.

ג. מתנות לאביונים

כל אחד ואחת, כולל קטנים מגיל חינוך (ואפילו ספק אם הגיעו לחינוך), וגם מי שהוא עני בעצמו, חייב לתת ביום הפורים (ולא בליל פורים או במוצאו) לפחות לשני עניים כסף או שווה כסף, לכל אחד לכל הפחות בשווי פרוטה, לערך 5 סנט לכל עני⁶⁶. כמובן שזהו השיעור המינימלי, אך נכון וראוי להרבות במתנות לאביונים. וראוי ליתן למה שיותר עניים⁶⁷.

מי שאינו מוצא עני יכול לייחד בפורים את הכסף על מנת לתתו אחר כך, או לתת לגבאי צדקה.

יש להחמיר שאשה נשואה וכן ילדים הסמוכים על שולחן אביהם לא יסתפקו בכך שהבעל והאב נתן "מתנות לאביונים" אלא יתנו משלהם⁶⁸.

אין מדקדקין במעות פורים, אלא כל מי שפושט ידו ליטול נותנים לו. נהגו ליתן דמי פורים לכל עובדי עבודת הקדש הרבנים והחזנים והשמשים והמלמדים, וכן למוסדות התורה וכו', שעניניהם של אלו נשואות לדמי פורים, אבל אין יוצאים בזה יד"ח מתנות לאביונים.

---

63) אם שכח לומר ועל הניסים ונזכר לפני שאמר את השם בחתימת ברכת על הארץ ועל המזון, חוזר ומתחיל ועל הניסים (וראה בנספח שבסוף החוברת בארוכה). אך אם נזכר לאחר שאמר את השם אינו חוזר שהזכרת פורים אינה חובה כלל בברכת המזון. ומכל מקום יכול לומר בתוך הרחמן, שכשגיע אצל הרחמן (הוא יזכנו), יאמר "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה בימי מרדכי וכו'". וכן יש לנהוג.

טעה ואמר בימי מתתיהו, אם נזכר לפני השם שבחתימת הברכה חוזר לתחילת הברכה. ואם כבר אמר שם השם שבחתימת הברכה אינו חוזר.

אמר ועל הנסים וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ועל כולם יתברך", יחזור ויאמר "ועל הכל". (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סקכ"ה מטעם אחר. ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "הטוב שמך", מסיים "למדני חקיך" וחוזר ל"ועל הכל". ואם סיים ואמר "על הארץ ועל המזון" יצא.

64) בהתוועדות קודש זאת חנוכה ה'תשל"ח.

65) ראה מאירי מגילה ד, א. מג"א סתרצ"ב סק"א ובלבו"ש לשם. מו"ק שם. בה"ל שם ס"א ד"ה ושהחיינו. לקו"ש ח"א ע' 346. סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 738 ואילך. וראה שיחת ש"פ צו תשי"ד. ועצ"ע.

66) ריטב"א מגילה ז, א. משנ"ב סתרצ"ד סק"ב. וראה שיחת ז' אד"ש תשל"ו. שיחות ש"פ משפטים ופורים תשכ"ג. לקו"ש ח"ב ע' 537. ח"ד ע' 1285. וראה אג"ק חכ"ב ע' תכג. ועייג"כ אג"ק ח"כ ע' קעז.

67) ב"ח סתרצ"ה.

68) וראה מג"א סתרצ"ה סקי"ד. א"ר סקי"ג. אג"ק ח"כ שם. לקו"ש שם.

"מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשילוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה".

את השיעור המינימלי של מתנות לאביונים אין ליתן מכספי מעשר. נזכר אחרי השקיעה שלא נתן עדיין מתנות לאביונים, או משלוח מנות, יזדרז ליתן מיד לפני צאת הכוכבים.

הלכתא למשיחא: בספר השיחות תש"נ⁶⁹: "ויש לעיין כיצד יהי קיום המצוה ד"מתנות לאביונים" כשיקויים היעוד "אפס כי לא יהי בך אביון"^{70,71}.

ד. משלוח מנות

כל אחד ואחת, כולל קטנים מגיל חינוך (ואפילו ספק אם הגיעו לחינוך) חייב לשלוח ביום הפורים (ולא בליל פורים או במוצאו) לפחות לאחד מרעיו, איש לאיש ואשה לאשה, לכל הפחות שתי מנות (שני סוגי מאכל שונים, מוכנים לאכילה מיידית. ולדוגמא: תפוח וסוכריה. חתיכת עוגה וסודה או מיץ⁷²). אפשר גם מאכלים כאלו שברכתם שווה) כדי להרבות ריעות. וכל המרבה לשלוח מנות לריעים משובח. (במנהגי האדמו"ר בספר המנהגים: משלוח מנות לשלשה אנשים מאכל ומשקה).

לטעמי המצוה (והנפק"מ בהלכה) – ראה בהערה⁷³.

יש להחמיר שאשה נשואה וכן ילדים הסמוכים על שולחן אביהם לא יסתפקו בכך שהבעל והאב שלח "משלוח מנות" אלא ישלחו "משלוח מנות" משלהם.

נוהגים לשלוח "משלוח מנות" באמצעות שליח, ובשליחות זו נוהגים להשתמש גם בקטנים.

ראוי שכל אחת מה"מנות" תהא חשובה ומכובדת, ולפחות בשיעור "כזית"⁷⁴.

(69) ח"א ע' 310 הערה 114.

(70) פ' ראה טו, ד.

(71) וראה גם מעיל צדקה סי' א' שלח וסי' א' תקעג. וכן הקשו בשו"ת שיח יצחק שע"ח. ארץ צבי מועדים זכור תרפ"ג. שו"ת ויצבור יוסף סמ"ה סק"ב. ונסמנו בקובץ נזר התורה אדר תשס"ז ע' רצא. ולהעיר מס' אהלים למהרי"ל דיסקין לשו"ע או"ח סוסי' תרצד. ויש להעיר גם משו"ת מהר"י אסאד חאו"ח סר"ו שבזמן שקיבלו פורים כיו"ט הי' אסור במתנות לאביונים משום מוקצה. [אבל ראה יערות דבש ח"ב (דרשות בק"ק אה"ו דרשה ו' (בדפוס ווארשא – קמב, א)]. והרי י"א שלעת"ל יהא דינו כיו"ט (כדלעיל).

(72) ראה לקו"ש ח"ב שם. אג"ק ח"כ שם. וראה מה שהארכנו בגליון התמים אדר תשס"א.

(73) לטעמי המצוה (והנפק"מ בהלכה) – ראה בארוכה שיחת פורים תש"כ. פורים וש"פ תשא תשל"א. לקו"ש חט"ז ע' 367 ואילך.

(74) וראה שיחת פורים ה'תשכ"ג. ז' אד"ש ה'תשל"ו. וראה מה שכתבנו בגליון

התמים שם הערה 5.

אבל (ל"ע) בתוך שלשים או בשנת האבלות על הוריו חייב במשלוח מנות, אך רק מאכלים פשוטים, ולא "תפנוקים העשויים לשמחה". ולא ישלח להרבה אנשים.

אין שולחים משלוח מנות לאבל (ל"ע) בתוך שלושים, או בשנת האבלות על הוריו. אך ניתן לשלוח לבני המשפחה. ואם שלחו לאבל מותר לו לקבל.

עני המקבל מן הצדקה חייב במשלוח מנות. ואם אין לו, יחליף סעודתו עם חבריו.

השולח "משלוח מנות" לבית חברו, ואין החבר בבית ויקבל המשלוח רק אחר פורים – ייתכן שלא יצא ידי חובה.

נהגו העולם להקל לסמוך על השליח שעשה שליחותו (וכן במתנות לאביונים), וא"צ לברר שנתקיימה השליחות, שחזקה שליח עושה שליחותו⁷⁵.

---

75 ידועה הקושיא (ראה שו"ת אחיעזר ח"ג סע"ג סק"ב. ועוד) שבשל תורה ל"א חזקה זו, ומצות פורים מדברי קבלה נינהו, וה"ה כשל תורה.

וי"ל, ובהקדם שד"ז גופא שא"א חזקה שליח עושה שליחותו הוא רק מדרבנן (אחיעזר שם סק"ג. וכ"ה בכ"מ). ועפ"ז חזי לאצטרופי כמה סברות להיתרא:

א. לכמה דעות גם בש"ת אמרינן חזקה שע"ש (וכ"פ הרמ"א יו"ד סשל"א סל"ד), ובפרט כשהמשלח יבוא לידי מכשול (ראה שו"ת נוב"י מהדו"ק אה"ע ס"ב. וכ"ה בנדו"ד שי"ב מצוה – שו"ת חלקת יעקב או"ח סרל"ה. יבי"א ח"א או"ח סע"א סק"א. וראה כע"ז (בענין אחר) מלא הרועים ח"א ערך רובא דתלי במעשה סקי"א. אבל להעיר מדעת הראשונים דגם לר"ש שחשע"ש אפי' בדאורייתא היינו רק בדבר מצוה (ס' הישר לר"ת חידושים סקכ"ה. רוקח סקצ"ד).

ב. לאו כו"ע מודו שדינים כד"ק (ראה ר"ן ספ"ב דתענית).

ג. י"א שגם ד"ק דינים כשל דבריהם (רשב"א ד"ה ה"ג – מגילה ה, ב. ריטב"א ד"ה גופא – שם. וראה שו"ת יבי"א שם סק"ב להתיר מטעם ס"ס, ספק שאינו אלא מדרבנן. ואת"ל שהוא מד"ק – ספק שמא ד"ק דינים כשל דבריהם. ואת"ל שדינו כש"ת – ספק שמא גם בש"ת חשע"ש).

ד. גם להאומרים להחמיר בד"ק, לא בכ"ד דינו כש"ת, והיכא דלא איתמר לא איתמר (וכדמוכח בכ"מ בפוסקים שהקלו לפי שמגילה מדרבנן. ובנדו"ד בפרט – שו"ת פני מבין סרל"ח (בהערות לסתרצ"ב)).

ה. משום מילתא דעבידא לאגלוויי (כ"כ בענינינו בשו"ת האלף לך שלמה או"ח סשפ"ג. ושם שכש"כ כשחוזר ואומר שעשה שליחותו שנאמן. ואכן כ"כ בריטב"א עירובין לב, ב ד"ה אבל. אבל ראה דברי שאול סשל"א ביוסף דעת סל"ד ד"ה אבל. ולהעיר ממעשרות פ"ד מ"ה. רמב"ם מעשרות פי"ב ה"ו. ושם מיירי בדמאי שדינו (לענינו) כש"ת, כדמוכח בעירובין לב, א, ועיי"ש בתוד"ה תאנים. ויל"ד בקל. ובטושו"ע יו"ד סי' קיט סי"ט מוכח שאפי' בלא ציוהו ליקח מפלוני אלא שאמר מעצמו – עיי"ש בש"ך סקל"ה. ואף דמיירי שם בגבינות גוים – מוכח שכ"ה גם בדמאי, שכ"ה ברשב"א תוה"ב ב"ד ש"ב (וצ"ע ברשב"א חולין ו, ב). ועוד ראשונים. אבל ראה בב"י שם ד"ה כתב הרשב"א (הב'). וראה מש"כ בט"ז שם סקה"י ובש"ך שם סקל"ז להוכיח שהוא אפי' בדאורייתא. וראה ביהגר"א לשו"ע שם. תורע"ק ופאת השולחן דמאי פ"ד מ"ה).

ו. לכמה דעות, במשלוח"מ גם בלא עשה שליחותו יצא המשלח משום תן כזכי (ובפרט לדעת הרמ"א סתרצ"ה ס"ד שגם כשרעהו לא קיבל יצא – חלקת יעקב שם. ולהעיר משיחת פורים תש"כ. ועפ"ז א"ש שכ"ה גם למש"כ המשל"מ בכורות פ"ד ה"א (ועוד) דל"א חשע"ש אפי' בדרבנן כשתלוי ביד אחרים לקבל. ושו"מ שכ"כ ליישב בשו"ת הרד"ד או"ח סוסי' מט. ועוד להעיר שעפ"ז י"ל שבמתל"א עדיף טפי,

שאפי' באומר הולך הוי כזכי בעני – שו"ע חו"מ סקכ"ה ס"ה. וראה ערך שי או"ח סתרצ"ד ס"א שבמתל"א אא"פ ליתן לשליח לפני פורים מה"ט).

ז. בדלא איתחזק איסורא יש להקל אף בדאורייתא (כ"מ ל' הרמב"ם תרומות פ"ד ה"ו: באיסורין. וראה שו"ת בית שלמה או"ח סע"ג שרק באופן שיש חזקה אחרת כנגדו. וראה כע"ז בשו"ת אחיעזר שם. ויל"ע בנדוד" מצד חזקת מ"ק. ואכ"מ. אבל בשו"ת האלף לך שלמה שבחזקת חיוב יש להחמיר. וראה מה שהעיר בזה בשו"ת יבי"א שם סק"ג).

ח. בשליח שהוא ציר נאמן לשולחיו שהחזק כך זמן רב (כבניו וכו') חזקה שעשה שליחותו (שו"ת צ"צ אה"ע סע"ה סק"ה).

ט. כשהתחיל כבר שליחותו סומכים שגמרו (כ"מ בתורי"ד עירובין לא, ב. וכ"כ בהגהות מעשה רוקח לשו"ע או"ח סת"ט. וראה בארוכה בית אהרן הל' גיטין סקי"ט סק"ח ד"ה וכעת נבא. אבל ראה שו"ת דברי חיים אה"ע ח"א ס"ו (אליו). ובענינו – האלף לך שלמה שם, ובאו"א, שעכ"פ איתרע חזקת חיוב).

יוד. במקום שזה גופא המצוה לשלוח ע"י שליח א"צ לדין שליחות ול"ש לדון בגדרי חשע"ש (כ"כ לתרץ במשמרת חיים ח"א עניני פורים ע' עג. ועפ"ז א"ש הקושיא משעיר לעזאזל – ראה שו"ת אפיקי ים שם. ועוד. וראה גם האלף לך שלמה שם, שבנדוד"ד גלי קרא דמהני ע"י שליח). והיינו שאף שבודאי פשוט שצריך להגיע אליו (לרוב הדעות), מ"מ א"צ לברר שכבר נעשה, ואפשר לסמוך על החזקה מטעם הנ"ל. ואפשר להסביר הנ"ל במלים פשוטות: שאאפ"ל שיש מצוה לעשות ע"י שליח, וביחד עם זה לומר אא"פ לסמוך עליו שעשה שליחותו.

יא. כשהבטיח השליח שיעשה י"א דמהני (מחנה אפרים שלוחין סכ"א, ששארית ישראל לא יעשו עולה. אבל עיי"ש בסוד"ד מש"כ לחלק. ועוד, שבפירש"י עירובין (לא, ב ד"ה דילמא) משמע שבלא הבטיח ל"מ גם בדרבנן. וכ"ה במאירי שם לא, ב ד"ה אמר. וראה גאון יעקב שם לב, א ד"ה ה. וראה גם שו"ת צ"צ אה"ע סע"ה סק"ח דל"ש חשע"ש אלא כשקיבל השליחות והבטיחו וסמכה דעת', אבל לא כשמינה שליח שלא בפניו. וראה שו"ת אפיקי ים ח"ב ס"ז בהגה. נחל יצחק סע"ח סק"ב ענף ח ואילך. אחיעזר שם סק"ד. משפט שלום סק"פ ס"ד סק"ו. משנ"ב סת"ט סקמ"ט). ועוד ילה"ע שבשליח שאימת המשלח עליו ומקפיד לקיים ציווי המשלח חזקה שעשה שליחותו (צ"צ שם סי' קה סק"ו). וכן בפתח השליח מעצמו שרוצה לעשות שנראה מדבריו שחפץ בהשליחות ביותר מהני (ע"פ רמב"ם מעשרות פ"א ה"ח ובנו"כ שם ומשל"מ בכורות פ"ד ה"א – צ"צ שם ושם. שם סרפ"ה סק"ד. אבל ראה מאירי עירובין לב, א ד"ה חבר. וראה גר"א לירושלמי מעשרות פ"ב ה"א – באו"א. וראה מעדני ארץ מעשרות פ"ב ה"ו).

ובמשל"מ ומתל"א ע"י חברות וארגונים – נוסף טעם לשבח דאומן ל"מ אומנותי (ראה שו"ת צ"צ סנה"ה שם כשאומנותו בכך). ויל"ג גם דל"ג מבי"ד שאין מתעצלים (עירובין לב, א). וכ"ה גם בשליח ביד' (תומים סי"א באורים סק"ט. נתה"מ שם ביאורים סק"א).

וכן בנותן מעות לשליח סגי (ראה שו"ת אחיעזר שם סק"ג בסופו – בדא"פ. שם סק"ד ד"ה ומה שתמה. וכ"ה בערוה"ש חו"מ סק"ב ס"ז. ובארוכה – בבית אהרן שם ד"ה ומעתה ניתנה. וראה שו"ת שבה"ל ח"ט סרל"ו סק"ג).

אבל ל"ש לומר דל"ח להא, כיון שעיי"ז ה"ז גזל בידו – שהרי יכול למוסרו לאחרי פורים, או להחזירו למחרת למשלח. אמנם בארגונים מיוחדים שנשכרו לשם כך – י"ל כנ"ל. (וראה סברת השואל (בעל בנין שלמה) בשו"ת אחיעזר הנ"ל סק"ד – משום גזל שכר מצוה).

אמנם בקטן לכאורה צריך לברר כיון שאף בדרבנן כ"ה (ראה שו"ע או"ח סת"ט ס"ח ובמג"א סק"ט"ז. ושם שצ"ע באומר הקטן מעצמו שיעשה. ובענינו – שו"ת חלק"י שם. יבי"א שם בסופו. ולהעיר ש"א שבכל שליח היכא שאפשר לברורי מבררין – ראה מתן שכרן של מצות להפמ"ג חקירה ד. ישוע"י או"ח סת"ט סק"ג. דברי שאול שם. שפת אמת עירובין לב, א בתוד"ה תאנים. ולהעיר מריטב"א פסחים ד, א ד"ה דלית' שלא כל החזקות שוות).

וראה מש"כ בעל הגהות אליעזר בקובץ יגדיל תורה ירושת"ו גל' יג ע' 1310 שכשהקטן מביא מנות ששלח המקבל בחזרה מתברר שקיים שליחותו. ועיינו"ש

ה. אכילת סעודת פורים

ימי פורים הם ימי משתה ושמחה ואסורים בהספד ותענית. שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב.

צריך לאכול לפחות סעודה אחת ביום פורים כדי לשמוח בשמחת פורים. ויקבץ אנשי ביתו וחבריו לשמוח כראוי.

מנחה מוקדמת (עם ועל הנסים, ואין אומרים תחנון), ואח"כ הסעודה. מתחילים את הסעודה לקראת סוף היום – כיון שעסוקים במקרא מגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים – ומנהגן של ישראל להמשיך את הסעודה לתוך הלילה (ומי שרוצה לעשות את הסעודה בשחרית הרשות בידו). ורוב הסעודה צריכה להיות ביום. ועכ"פ יאכל כביצה, או לפחות כזית, לפני השקיעה.

מצוה להרבות בסעודת פורים. ויש להדליק נרות דרך שמחה.

כדאי שהסעודה תהיה עם נטילת ידים, ותכלול בתוכה בשר.

נוהגים לאכול "קרעפכין" בפורים [והטעם, על פי המבואר בכ"מ ענין דיום הכפורים הוא כ-פורים, ראה מנהגי חב"ד ליוהכ"פ בהערה].

טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה.

מפורים ואילך שואלים ודורשים בהלכות פסח (כולל ובמיוחד בנוגע להתעסקות ליתן מעות חטים ושאר צרכי הפסח לכל הזקוקים⁷⁶ ומבצע פסח בכלל: חלוקת מצה שמורה⁷⁷).

הלכתא למשיחא: "חכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל דהיינו **שמפורים**⁷⁸ ואילך ידרשו הלכות פסח. . לפי שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל שלשים יום לפניו כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלשים יום⁷⁹.

החל מהיום, "מפורים ואילך" (שלשים יום לפני פסח – ראה בקטע שלפנ"ז ובהנסמן שם. וכ"ה בס' קדושת ישראל אות מב. אבל ראה בלוח כולל חב"ד) נזהרים מאכילת מצה⁸⁰.

שהעיר בחלק מסברות הנ"ל.

76) סה"ש תש"נ ח"א ע' 351 הערה 134. ועוד.

77) וראה שיחת פורים תשכ"ו. ש"פ פרה תש"מ.

78) ומה שלא מתחילים מי"ג אדר, שלשים יום שלמים לפני י"ד ניסן, זמן הקרבת קרבן פסח, ובדיקת וביעור חמץ – ראה תוס' בכורות נו, ב. טורי אבן מגילה ל, א. ונת' באריכות בשיחת ש"פ תזריע תשד"מ.

79) שו"ע אדה"ז ריש הלכות פסח.

80) לפי ש"בימים אלו (ש)מתחילים כבר ענין המצה" – לקו"ש ח"א ע' 293. וראה שו"ת אג"מ או"ח ח"א סקנ"ה. ולהעיר מזמן אפיית מצה – ראה ח"י סתנ"ט סק"ד. פמ"ג סתנ"ח בא"א סק"א.

כל שלשים יום לפני הפסח טוב לזהר ולעיין בכל דבר שעושה שלא ישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל כשיגיע ערב פסח. [ובכמה מקומות נזכר שתוך שלשים יום קודם הפסח יש לחוש יותר בנוגע לחמץ. ויש בזה כמה פרטים וחילוקי דינים. ומהם: הזהירות לא לשאוב בכלי חמץ מיין שהוכן לפסח תוך ל' יום. כשראה שהכניסו למקום שפטור מבדיקה חמץ תוך ל' יום. בגדים שנתכבסו ע"י תערובת חמץ או ניירות שנדבקו בחמץ תוך ל' יום. היוצא מביתו תוך ל' יום ובדעתו שלא לחזור עד אחר הפסח או לעולם. העושה אוצר תוך ל' יום ובדעתו שלא לפנותו עד אחר הפסח. ועוד].

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי⁸¹. ולפחות ישתה יותר מהרגלו. ואחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוון לבו לשמים. ומכל מקום יראה להיות זהיר בענין נטילת ידים וברכת המוציא וברכת המזון ויהיה שמחה של מצוה. מי שהוא חלש בטבעו וכן מי שיודע בעצמו שעל ידי שתייתו יזלזל חס־ושלום באיזו מצוה, בברכה או בתפלה, או שיבוא חס־ושלום לקלות ראש, מוטב שלא ישתכר.

בכמה שיחות קודש נתבאר השייכות ליין גשמי. אלא שבזה גופא, ידוע השקו"ט⁸² אם צ"ל ביין דוקא או בשאר משקאות המשכרים (שאף אם הטעם לפי שעיקר הנס ע"י משתה יין, מקום לומר שגם שאר משקה המשכר דינו כיון). [וי"א שחיוב לבסומי מתקיים גם בשאר משקאות, אבל צריך יין מדין משתה ושמחה]. ויש להעיר ממשמעות שיחת זאת חנוכה תשל"ט, שהוא ביין דוקא ולא בשאר משקאות המשכרים⁸³.

הקיא כל מה שאכל ושתה לא יברך ברכה אחרונה. וי"א שגם לא יצא ידי חובת סעודת פורים, ולכן אם לא נשאר כזית במעיו יאכל שוב. (ופשוט שאם אכל כזית במשך היום סגי. ובפרט שמעיקר הדין א"צ פת).

דיני שתוי ושכור:

שתה רביעית יין בבת אחת אסור בתפלה, ואל יתפלל עד שיסיר יינו מעליו אע"פ שיכול לדבר לפני המלך ואינו משתבש. [יין שבתוך הסעודה אינו משכר. וי"א גם לפני המזון. ובסעודת שמחה אפילו בתוך הסעודה משכר. והכלל בזה, שהכל לפי מה שהוא אדם ולפי מה שמבין בדעתו.

81) בגדר המצוה – ראה משנ"ת בארוכה בגליון הלכה יומית שי"ל לש"פ ויקרא תשע"ו (גל"פ).

82) ראה יסושה"ש פ"ז. גליוני הש"ס מגילה ז, ב. שו"ת התעוררות תשובה ח"ג או"ח סתצ"א. שבילי דוד סתוצ"ה סק"ג. נימוקי או"ח שם סק"ד. כה"ח סתרפ"ה סקמ"ה. ערוה"ש סתרצ"ה ס"ה. משנת יעקב שם. שו"ת פאר עץ חיים או"ח סל"ו. להורות נתן ח"ט סכ"ב. ועוד. וראה הנסמן בס' לבסומי בפוריא (טיגרמן) פ"ה סק"ב. 83) ובשיחת פורים תשל"ט – לומר לחיים על יין דוקא. ולהעיר גם משיחת ליל ב' דחגה"פ תשכ"ה.

גם שאר משקים המשכרים חשובים כיון (לגבי תפלה, ולכל הדעות)). כל אחד שהוא שתוי די לו להמתין לפי מה שמרגיש בנפשו שיפיג יינו.

ואם שתה יותר מרביעית, אם עדיין יכול לדבר לפני המלך, אם עבר והתפלל תפלתו תפלה ואין צריך לחזור ולהתפלל כשיפוג יינו.

אבל אין נזהרין עכשיו ביינות שלנו, שמתפללים אע"פ ששתו רביעית יין ויותר, כיון שאנו מרגישים ויודעים ביינות שלנו שאינם חזקים. וכל שכן אם מתפללים מתוך הסידור שבידם שאין חוששין לשכרות מעט. ואף בעל פה אין לחוש כל כך עכשיו מלהתפלל כשהוא שתוי אם יעבור זמן התפלה עד שיפיג יינו, כיון שעכשיו אין מכוונים כל כך בתפלה.⁸⁴

אבל אם שתה באופן שאינו יכול לדבר לפני המלך נקרא שכור. ואם עבר והתפלל תפלתו תועבה וכאילו עובד ע"ז. וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו. ולכן צריך לזהר בזה אף עכשיו [ביינות שלנו]. ואפילו עבר זמן תפלה משלים אותה בזמן תפלה שלאחריה. [ונקרא אונס, אע"פ שהתחיל לשתות לאחר שהגיע זמן התפלה, מפני שלא היה יודע הזמן, שהיה סבור שיהיה לו שהות להתפלל לאחר שיפיג מן היין המועט. ואח"כ נמשך לבו אחר המשתה ושכח על התפלה ונשתכר כל כך עד שלא נשאר שהות להסיר יינו מעליו טרם עבור זמן התפלה]. ושתוי מוחלט שמכיר בעצמו שיכול לדבר לפני המלך, צריך שיעידו בו חבריו. ואין דעתו של שכור מכרעת.

בנוגע לקריאת שמע וברכותיה – י"א שהשתוי ג"כ אסור בקריאת שמע כמו בתפלה, וברכות קריאת שמע הן כקריאת שמע עצמה. אבל, להלכה, אם אירע ששתה [אפילו יינות חזקים] לא ימנע מקריאת שמע מפני שהוא ספק של תורה. וכל הקורא קריאת שמע אפילו מספק צריך לקרותו בברכותיו. אבל השכור, דינו כדן תפלה, ואסור בקריאת שמע וברכותיה.

בנוגע לברכת המזון – כל שיכול לדבר לפני המלך, אפילו אינו יכול לדבר כראוי, שמדבר וניכר מדיבורו שהוא שתוי אלא שאינו נכשל ומשתבש, מברך הוא ברכת המזון לכתחילה. אבל אם הוא שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך בלא שבוש, יש אומרים שאינו מברך ברכת המזון וברכת שכור תועבה. ויש אומרים אפילו שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך כלל מברך ברכת המזון. ולכתחלה יש לחוש ולברך קודם שבא לידי כך. ואם אירע שנשתכר, אעפ"כ יברך ברכת המזון כי הוא ספק של תורה ולהחמיר. ואינו צריך לחזור ולברך כשיפיג יינו בעוד שלא נתעכל המזון שבמעיו, כי ספק ברכות להקל.

שאר כל הברכות כולן יכול לברך, אע"פ שהוא שכור, לפי שדי בכוונה כל שהוא אע"פ שהיא משובשת.

להורות בדבר הלכה – יזהר כל אדם [ולא רק כהן] שלא יורה כשהוא שתוי יין או שאר דברים המשכרים אפילו בדבר פשוט⁸⁵. וצריך לזהר גם ביינות שלנו⁸⁶. ביין – השיעור הוא רביעית יין חי שאינו מזוג במים בבת אחת.

84) וראה במג"א סוסי' צט שביו"ט יכול להתפלל אע"פ ששותה קצת דא"פ להמתין עד שיפיג יינו. ועיי"ש במגן גבורים דה"ה בפורים. וראה בתה"ד סק"ג שההיתר ביו"ט לפי שמצוה לשתות. אבל, בשו"ע אדה"ז השמיט יו"ט. וי"ל.

85) רמ"א יו"ד סרמ"ב סי"ג. והוא לאו דאורייתא (סהמ"צ להרמב"ם מל"ת עג. חינוך מצוה קנב. וי"א שהוא באיסור עשה. ובשאר משקין – י"א שהוא דרבנן.

ובפחות מרביעית – רק כשאינן דעתו מיושבת עליו. בשאר משקין – כל שמשער בעצמו שדעתו צלולה מותר להורות. אף שיין שבתוך הסעודה אינו משכר, בסעודת שמחה כגון פורים, אע"פ שלא שתה אלא בסעודה, אין להורות, שמתוך שמחה משתכר גם בתוך הסעודה (או לפי שמרבים בשתיה). ואסור להורות כל אותו היום אא"כ נתן דעתו כבר על הפסק, או שמרגיש שסר יינו מעליו. בדבר שהוא ברור בפסוקים, שהצדוקים מודים בו, וזיל קרי בי רב הוא מותר להורות.

הגיע לשכרותו של לוט [והוא השכור שעושה ואינו יודע מה יעשה] פטור מכל המצוות. ואינו יכול לברך שאר כל הברכות כולן. ואינו ראי להצטרף למנין ולזימון. [ויש מחמירים שלא לצרף למנין גם שכור שאינו יכול לדבר לפני המלך].

השכור [אפילו הגיע לשכרותו של לוט] הוא כפיקח לכל דבריו, ולכל עונשין שבתורה דינו כמתכוון. ואם הזיק בעת שכרותו חייב גם בפורים⁸⁷.

דבר פשוט ומבורר ששמחת פורים אינה דוחה ח"ו שום מצות עשה שבתורה, או לא תעשה שבתורה, ועאכו"כ – איסור חמור ביותר דלשון הרע והוצאת שם רע, ועאכו"כ – הרמת יד, ועאכו"כ הענין דד' כיתות חשמ"ל [חנפנים, שקרנים, מספרי לשון הרע, ליצינים]⁸⁸.

הלכתא למשיחא⁸⁹: כל כהן הכשר לעבודה, אם שתה יין אסור לו להכנס מן המזבח ולפנים. ואם נכנס ועבד עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים. ומותר בין כל שהוא ואינו מוזהר אלא על רביעית. ואף על רביעית אינו באזהרה אלא כששתאו דרך שכרות רביעית יין חי בבת אחת מיין שעברו עליו ארבעים יום. אבל אם הפסיק בה או שנתן לתוכו מעט מים פטור.

היה שכור משאר משקים המשכרים אסור להכנס למקדש [ולדעת המנחת חינוך⁹⁰ בשאר משקים אין שיעור, וכל שמשתכר אסור בביאת מקדש]. ואם נכנס ועבד והוא שכור משאר משקים המשכרים הרי זה לוקה ועבודתו כשרה. וי"א שגם בשאר משקין המשכרים דינו כשותה יין ומחלל עבודה וחייב מיתה בידי שמים.

וכן אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להכנס למקדש כולו מתחילת עזרת ישראל ולפנים כשהוא שתוי יין או שיכור אע"פ שאינו באזהרה, שאין זה כבוד ומורא לבית הגדול והקדוש שיכנס בו מנוול.

התקנה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה שייכת גם בפורים.

87) וגם במזיק מחמת **שמחת** פורים במקום שנהגו כן (ולא רק מחמת שכרות גרידא) – ראה מג"א סתרצ"ה סק"ז וסק"ח. ערוה"ש שם ס"י. משנ"ב סקי"ג. וראה א"ר סוס"י תרצו בשם השל"ה. וראה שיחת תענית אסתר תשד"מ בארוכה. ושם, שכ"ז רק לאחר שהגיע ל"עד דלא ידע", ושגם בכגון דא, כשהגיע ל"עד דלא ידע" ע"פ הוראת התורה, אין ספק שחייב לבקש מחילה וסליחה וכפרה, והשאלה אינה אלא בנוגע לכמות התשלום, וסוג העונש בידי אדם וכו'.

88) ראה שם בשיחה הנ"ל בארוכה.

89) ולהעיר שכהן היודע מאיזה משמר הוא ומאיזה בית אב הוא אסור לשותות יין אותו היום גם בזמן הזה. וראה לקוטי שיחות ח"ב ע' 618 שמכאן שבנין ביהמ"ק יכול להיות מיד, גם בפחות מכדי הילוך מיל.

90) מצוה קנב. וכ"מ דעת אדה"ז.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: צריכת אלכוהול מופרזת עלולה לגרום להרעלה ואף לגרוע מכך, רחמנא-ליצלן. ישנה גם סכנה חמורה לנהוג תחת השפעת אלכוהול. על הורים להיות ערים לתופעת שתיית אלכוהול בקרב הצעירים ולהסביר להם את הסכנות הכרוכות בכך⁹¹.

בשיחת פורים ה'תשמ"ח⁹² הוצע שאחרי אכילת סעודת פורים: "טוב ונכון וכו' – אז מ'זאל מאכן א התוועדות הכי גדולה (כנוס את כל היהודים), מנער ועד זקן טף ונשים [כמובן – די אנשים בעזרת אנשים, די נשים – בעזרת נשים, און טף – אין ביידע ערטער], און דערנאך זאל די שמחה ואחדות נמשך ווערן אויך אין שושן פורים". נהגו רבותינו נשיאינו לערוך בהתוועדויות של פורים מגבית עבור "קופת רבינו".

משיחת פורים תשי"ג⁹³: "...מ'זוכט צו אנהאלטן און צו אויפשטעלן די אלטע מנהגים. אויב מ'וואלט געהאט ברייטע פלייצעס, עינים לראות ואזנים לשמוע, לב להבין ומוח להשכיל – דאן וואלט מען ניט זיין מוכרח נוצן דוקא די דרך סלולה, מ'וואלט קענען גיין אויך אויף נייע וועגן און צוקומען צו דער מטרה, לעלות בית א-ל. אויב אבער די זאכן פעלן, מוז מען גיין אויף די וועגן וואס מ'האט אויסגעטראטן פאר אונז. דעמאלט גייט מען אויף דער אחריות פון די וואס האבן אנגעוויזן און אויסגעטראטן די וועגן און אויף זייערע פלייצעס, און דערפאר זוכט מען אויפשטעלן די הנהגות, אויב אפילו, מצד כמה טעמים, זיינען זיי נפסק געווארן לזמן מה.

דער רבי (מהורש"ב) נ"ע פלעגט קלייבן געלט (אדער הייסן זיך מתנדב זיין) – בעת א פארברענגען – דריי מאל א יאר: שמחת תורה, י"ט כסלו און פורים. . פורים – פאר זיינע ענינים (מוסדות, תמיכה לאנשים פרטים וכיוצא בזה) . . אז מען גיט דאס אויף די ענינים וואס דער רבי נ"ע פלעגט קלייבן און אין דעם זמן וואס ער פלעגט דאס קלייבן, וואס דאן איז אן עת רצון וסגולה אין דעם, ברענגט דאס תוספת ברכה און הצלחה, און מען קען קומען צום רבי'ן נ"ע און מאנען, ער זאל ממשיך זיין אלע הבטחות בפועל.

במקרה שנמשכה הסעודה לתוך הלילה אומרים "ועל הנסים" בברכת-המזון, זאת בתנאי שעדיין לא התפללו מעריב (באמצע הסעודה).

כתבו הפוסקים שיברך ברכת המזון תחילה ויאמר ועל הנסים, ואח"כ ילך לבית הכנסת להתפלל ערבית, ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מצוה בשמחה בשני ימים.

מובא בכמה שיחות⁹⁴ שבסיום סעודת פורים היה הרמ"א מעורר

91 בנוגע לשיחת יין לצעירים – ראה קיצור שו"ע ס"ב סי"ח. וראה יבין שמועה להתשב"ץ מאמר חמץ בשם הרופאים. שבילי אמונה נ"ה ע' 114. ולהעיר שגם בנוגע לד' כוסות – י"א שאינו מעב (ראה ח"י סוסי' תע"ב ובשעה"צ סק"ס. אבל ראה שו"ע אדה"ז שם סכ"ה).

92 סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 303.

93 לקו"ש ח"ב ע' 8-537.

94 ראה שיחת פורים תשכ"ז. כ' כסלו, יו"ד שבט, וי"א ניסן תשל"ז. לקו"ש חל"ט

אודות תפילת מעריב בזמנה ("שמנהג רמ"א ז"ל היה בכל פורים ללבוש פרצוף ולהתנכר עצמו בבגדים אחרים וצעק בכל בית אשר מעריב בזמנו"⁹⁵).

קריאת שמע של ערבית: מצוה מן המובחר לקרותה מיד בצאת הכוכבים. וזמנה עד חצי הלילה (12:07). ואם עבר ואיחר אפילו במזיד, רשאי לקרותה אחר כך, ואם קרא עד שלא עלה עמוד השחר (5:07 לחשבון 16.1 מעלות. ויש מקדימים) יצא ידי חובתו. ואם היה אנוס או שכור או חולה וכיוצא בו קורא לאחר עלות השחר קודם נץ החמה (6:28), ולא יאמר אז השכיבנו דלאחר עלות השחר אינו זמן שכיבה. אבל שאר הברכות, דהיינו שנים שלפני קריאת שמע וברכת אמת ואמונה עד השכיבנו אומר. בנוגע לתפלה (שמונה עשרה), י"א שאם איחר מלהתפלל עד עלות השחר, יכול להתפלל עד נץ החמה⁹⁶.

סוף זמן קידוש לבנה (לכתחילה) בשעה 2:22 לפנות בוקר.

יום ששי, ט"ו אדר, שושן פורים

אין אומרים תחנון, למנצח, תפלה לדוד וכו'.

בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגילה בי"ד, ואח"כ נזדמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו ובלא ברכה.

הלכתא למשיחא: כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם כולם מבטלים עבודתם בבית המקדש, ובאים לשמוע מקרא מגילה.

גם היום חייבים במשתה ושמחה קצת ואסור בהספד ותענית. אבל אין אומרים ועל הנסים.

בכמה שיחות קודש נזכר שיש לנצל את יום שושן פורים להשלים מה שהחסירו בימי הפורים.

בכמה שיחות קודש במעלת קביעות שנה זו, ששושן פורים חל בערב שבת. וראה בשיחת ש"פ תשא תשכ"ח (כקביעות שנה זו), שמנהג ישראל לחגוג סעודת פורים – שצריכה להיות ביום הפורים – לאחר חצות היום, וממשיכים אותה בליל שושן פורים, ובשנה זו – ה"ז ביום ששי. וממילא ישנה שייכות בין פורים ליום הששי, ערב שבת, כך ששבת שלאח"ז שייכת ג"כ לפורים, עיי"ש בארוכה.

הלכתא למשיחא: בחמשה עשר באדר בית דין מוציאים שלוחים לתקן את הדרכים ואת הרחובות (בשביל עולי רגלים או דרכים לערי מקלט) ואת מקוואות המים. ונפנין בית דין לצרכי הרבים ולחפש ולבדוק על צרכי הצבור ועל עניני הקדשות. ויוצאים שלוחי בית דין ומסבבין לבדוק על הכלאים⁹⁷. ובו ישבו השולחנים בכל מדינה ומדינה ותובעין

ע' 282. וראה שיחת פורים תשי"ט בסופה.

95 ובלקוטי שיחות שם נתבאר הדיוק ע"ד מעריב בזמנו דוקא.

96 וראה לקו"ש שם. קצוה"ש סכ"ז סקי"ג.

97 משנה – שקלים פ"א מ"א ובפי' הרע"ב שם. רמב"ם הלכות סוטה פ"ד ה"א.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | לג

בנחת כל מי שיתן להם מחצית השקל יקבלו ממנו⁹⁸. [ולהעיר מס' מעשה רוקח⁹⁹ שלעת"ל יתנו כל אחד **שקל שלם**].

בנוגע להקרבת קרבנות צבור מתרומה חדשה כש"מהרה יבנה המקדש", בביאת משיח תיכף ומיד ממש, אף שלא הספיקו בשנה זו לגבות מחצית השקל מכל ישראל - ראה בהערה¹⁰⁰.

הלכתא למשיחא: עתידה ירושלים להיות מגעת עד דמשק¹⁰¹. וצ"ע בזמן קריאת המגילה בירושלים דלעתיד. ואף שחלק זה אינו מוקף חומה מימות יהושע בן נון¹⁰² - מ"מ מקום לקרוא בט"ו מדין סמוך ונראה (כיון שלא יהי' שבעים אמה ושירים פנוי ביניהם, "מרוב אדם"¹⁰³)¹⁰⁴.

בשיחת ש"מ ניסן תשי"ז¹⁰⁵ נאמר: "אף שבנוגע לקריאת המגילה אמרו שאינה נקראת אלא עד ט"ו¹⁰⁶, אבל הציווי "מרבם בשמחה" נוגע לכל ימי החודש וכלשון רז"ל¹⁰⁷ משנכנס אדר מרבם בשמחה. וכמש"נ: והחודש אשר נהפך להם¹⁰⁸. ואם כן הוא הרי בכל יום ויום מימי חודש אדר צריך להרבות בשמחה, שמחה יתירה על השמחה שבימים הקודמים. (כי כאשר השמחה היא אותה המדה שבימים הקודמים, בלי הוספה וריבוי, אינה שלימות השמחה כיון שנתיישנה. . והרי אמרו משנכנס אדר מרבם בשמחה, שמכניסת חודש אדר צריך להרבות בשמחה בכל יום). ונמצא שביום ט"ו לחודש אדר צריך להרבות גם על השמחה שבפורים עצמו, ביום ט"ז - שמחה גדולה יותר וכו', עד שביום האחרון שבחודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגה ביותר¹⁰⁹".

ובשיחת ש"פ ויק"פ, פרה, ה'תשל"א נתבאר עוד יותר, שדוקא בהשמחה שלאחרי פורים, בחלקו השני של החודש, ישנה מעלת הגאולה, "מיסמך גאולה לגאולה", שמגאולת פורים, גאולה באופן ד"אכתי עבדי אחשורוש אנן", מגיעים לגאולת פסח, גאולה שלימה, ובאופן שאין אחריה גלות, בגאולה האמיתית והשלימה.

רוצח פ"ח ה"ו. ערכין פ"ח ה"א. כלאים פ"ב הי"ג. וראה לקו"ש חי"ז ע' 228 ואילך. וראה בשו"ת בנין שלמה סנ"ה מדוע עשו כן דוקא בפורים דמוקפים. אבל לשון הרמב"ם (ערכין שם) ל"מ כן. וראה גם ערוה"ש העתיד הל' ערכין סמ"ט ס"ב. ועייג"כ הגהות הרש"ש ריש שקלים. הגרא"מ הורוויץ מו"ק ו, א.

(98) רמב"ם שקלים פ"א ה"ט, ע"פ שקלים שם מ"ג.

(99) ריש מס' שקלים (וכ"ה בכמה ספרי דרוש). ולהעיר ממדרש הגדול נשא ו.

(100) ראה שיחת י"ג ניסן תשל"ח. ליל ד' דחגה"ס תנש"א - התועודיות תנש"א ח"א ע' 118.

(101) ספרי דברים א. פירש"י זכרי' ט, א. אבל ראה פירש"י שם יד, ח.

(102) ורק לעתיד דינו כמוקף חומה - ראה מהרש"א מגילה ו, ב. ולהעיר מסד"ה מגילה נקראת תשל"ט בנוגע לקריאת המגילה לעת"ל בירושלים המוקפת "חומת אש" דירושלים.

(103) זכרי' ב, ח.

(104) וראה בשו"ת בני ציון ח"ג קונט' שלום ירושלים. ולהעיר מתורת חיים בשלח (שמ, א). **ואכ"מ**.

(105) לקו"ש ח"ד ע' 1274.

(106) מגילה ב, א.

(107) תענית כט, א.

(108) אסתר ט, כב.

(109) וראה גם ספר השיחות תשנ"ב ע' 391. ועוד.